

บทที่ 4

ผลการศึกษาและการอภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังในทัณฑสถานบำบัดพิเศษจังหวัดปทุมธานี” ผู้ศึกษาแบ่งผลการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ผลการศึกษา

1.1 ผลการศึกษาที่ได้จากการสัมภาษณ์

1.2 ผลการศึกษาที่ได้จากแบบสอบถาม โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 60 คน หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS และแบ่งผลการศึกษาออกเป็น ดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ต้องขัง

ส่วนที่ 2 กิจกรรมที่ผู้ต้องขังเป็นสมาชิกและความต่อเนื่องในการทำกิจกรรม

ส่วนที่ 3 ผลของกิจกรรมต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง

3 ด้าน ได้แก่

- ด้านร่างกาย

- ด้านจิตใจ/อารมณ์

- ด้านสติปัญญา

ส่วนที่ 4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับผลของกิจกรรมต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง

ส่วนที่ 5 ความต่อเนื่องของการทำกิจกรรมกับผลต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง

ส่วนที่ 6 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกิจกรรมเพื่อการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง

2. การอภิปรายผลการศึกษา

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาที่ได้จากการสัมภาษณ์

กิจกรรมและบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบกิจกรรม ทั้ง 5 กิจกรรมที่มีขึ้นเพื่อการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตในด้านร่างกาย จิตใจ/อารมณ์ และสติปัญญา ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ

- ส่วนที่ 1 หน้าที่และความรับผิดชอบ
- ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรม
- ส่วนที่ 3 รายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรม
- ส่วนที่ 4 ผลสำเร็จของกิจกรรม
- ส่วนที่ 5 ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินกิจกรรม

1. กิจกรรมโยคะ

ส่วนที่ 1 หน้าที่และความรับผิดชอบ

ผู้มีหน้าที่ดูแลและรับผิดชอบกิจกรรมโยคะ คือ นายชูศักดิ์ วรรณนุปถัมภ์ ตำแหน่งเจ้าหน้าที่บริหารงานฝึกอบรมและฝึกวิชาชีพ 6 ปัจจุบันเป็นหัวหน้าแผนกชุมชนบำบัด 2 ปฏิบัติหน้าที่ ณ ทนทสถานบำบัดพิเศษจังหวัดปทุมธานีมาเป็นระยะเวลาทั้งสิ้น 7 ปี โดยมีหน้าที่ดูแลกิจกรรมภายในแผนกชุมชนบำบัด 2 ทั้งหมด รวมทั้งการวางแผนกำหนดหลักสูตร อาทิ การจัดทำหลักสูตร กำหนดกิจกรรม และการควบคุมดูแลกิจกรรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ รวมทั้งเป็นผู้ประเมินและติดตามผลการทำกิจกรรมในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ท่านได้กรุณาให้ข้อมูลแก่ผู้ศึกษาใน 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมโยคะ และคาบาเรต์ ซึ่งถือเป็นกิจกรรมที่โดดเด่นของทัศนสถานฯ ที่ใช้เป็นกิจกรรมให้ผู้ศึกษาดูงานเยี่ยมชมเกือบทุกครั้ง

ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรม

การจัดทำกิจกรรมโยคะมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเสริมสุขภาพร่างกายและจิตใจให้แก่ผู้ต้องขัง ที่เป็นสมาชิกชุมชนบำบัด 2 เนื่องจากผู้ที่เคยใช้สารเสพติดจะมีสุขภาพร่างกายไม่แข็งแรง รวมทั้งมีสภาพจิตใจ/อารมณ์ที่อ่อนไหว อารมณ์ฉุนเฉียว เปลี่ยนแปลงง่าย ซึ่งกิจกรรมโยคะจะนอกจากจะทำให้ร่างกายแข็งแรงขึ้นแล้วยังช่วยในเรื่องของสมาธิ จิตใจ/อารมณ์ของผู้ฝึกให้สงบเยือกเย็น มีสติไตร่ตรองและมีเหตุผลมากขึ้นส่งผลให้มีความพร้อมในการรับการฝึกวิชาชีพ

รวมทั้งการแก้ไข พื้นฟูต่าง ๆ ที่ทางทัศนสถานฯ จัดให้มีขึ้นเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง

ส่วนที่ 3 รายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรม

กิจกรรมโยคะเริ่มขึ้นเมื่อประมาณปี 2545 สมัยอดีตผู้อำนวยการทัศนสถานฯ คือ นายสรสิทธิ์ จงเจริญ ได้มอบหมายให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายชุมชนบำบัดเข้าศึกษาดูงานที่บ้านพิชิตใจซึ่งเป็นศูนย์บำบัดผู้ติดยาเสพติด ในรูปแบบชุมชนบำบัด โดยขณะนั้นอาจารย์โรแบโต ชาวอาเจนตินา เป็นผู้ฝึกสอนโยคะให้แก่ผู้บำบัดยาเสพติดซึ่งคณะผู้ศึกษาดูงานเกิดความประทับใจอย่างมาก ต่อมาจึงได้ทำหนังสือเชิญอาจารย์โรแบโตได้เป็นวิทยากรในการฝึกสอนโยคะให้แก่ผู้ต้องขังในแดนชุมชนบำบัด 2 ซึ่งท่านได้ทำการฝึกสอนโยคะให้แก่ผู้ต้องขังประมาณครึ่งเดือนโดยได้ถ่ายทอดความรู้โยคะเบื้องต้น จำนวน 5 ชั้น และสามารถฝึกสอนผู้ต้องขังจนสามารถเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมโยคะให้แก่เพื่อนสมาชิกคนอื่นเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

ในส่วนของสมาชิกชุมชนบำบัดในแดนชุมชนบำบัด 2 จะผ่านกิจกรรมโยคะทุกคน ปัจจุบันผู้ต้องขังในแดนชุมชนบำบัด 2 มีจำนวนทั้งสิ้น 301 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ๆ จำนวน 7 กลุ่ม กลุ่มละประมาณ 40-50 คน โดยจะจัดเป็นประจำทุกวันตั้งแต่วันจันทร์-อาทิตย์ เวลา 06.30-07.00 น. หมุนเวียนกันไปในแต่ละกลุ่ม อาทิ กลุ่มที่ 1 วันจันทร์ที่ กลุ่มที่ 2 วันอังคาร เป็นต้น ซึ่งการจัดเป็นกลุ่มย่อยนี้จะช่วยให้การทำกิจกรรมมีความสะดวกมากขึ้น รวมทั้งทำให้ผู้ฝึกสามารถรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึงการฝึกมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การฝึกโยคะในแดนชุมชนบำบัด 2 มี 5 ชั้น เรียงจากทำพื้นฐานไปจนถึงท่าที่มีความยากเพิ่มขึ้นตามลำดับ ดังนี้

1. โยคะ ชั้นที่ 1 ประกอบด้วยท่า ดังนี้ ท่ากราบยาว ท่าอาฬษานะ ท่าอาฬษนะไฟ ท่างูเห่า ท่าหัวชนเข่า

2. โยคะ ชั้นที่ 2 คือ ท่าสามเหลี่ยม

3. โยคะ ชั้นที่ 3 คือ ท่านิ้วเกี่ยวเท้า ท่าสะพานโค้ง

4. โยคะ ชั้นที่ 4 คือ ท่าควางเหลี่ยมหลัง

5. โยคะ ชั้นที่ 5 ประกอบด้วยท่า ดังนี้ ท่าธนู ท่ายืนไหล่ ท่าปลา ท่าผีเสื้อ

ท่าดูดาว

สุดท้าย คือ ท่าจบ เดินตามจังหวะ ท่าเตรียมพร้อมอยู่ในท่านยืนพร้อมกางแขนออก กำหมัดกระโดด 2 ครั้ง พร้อมทั้งดีดขาไปข้างหลัง จากนั้นเหวี่ยงเข่าซ้ายไปด้านข้างพร้อมพูดว่า “บา บา รัม” ซ้ายแล้วสลับขาขวาเหมือนเดิมแล้วพูดว่า “เอ วา รัม”

ส่วนที่ 4 ผลสำเร็จของกิจกรรม

ผลสำเร็จสูงสุดในทุก ๆ กิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในทัศนสถานฯ คือ การที่ผู้ต้องขังไม่กลับมากกระทำผิดซ้ำอีก ผู้ที่ผ่านกระบวนการชุมชนบำบัดจะมีอัตราการกลับมากกระทำผิดน้อยมากเมื่อเทียบกับเรือนจำ/ทัศนสถานฯ อื่น ๆ ในส่วนของผลสำเร็จอีกประการหนึ่งของกิจกรรมโยคะ คือ การที่ผู้ต้องขังที่เป็นสมาชิกชุมชนบำบัดมีร่างกายที่แข็งแรงมากขึ้นอัตราการเจ็บป่วยน้อยลง ยกเว้น ผู้ที่มีโรคประจำตัวร้ายแรงอยู่แล้ว นอกจากนี้จากการติดตามเยี่ยมบ้านผู้ที่พ้นโทษแล้วพบว่าหลายคนมีชีวิตที่ดี มีอาชีพที่สุจริต สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งทำให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบกิจกรรมมีความปลื้มใจอย่างมากที่มีส่วนช่วยให้ผู้ที่เคยหลงผิดกลับมาใช้ชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสมเป็นคนดีของสังคม และประเทศชาติต่อไป

ส่วนที่ 5 ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินกิจกรรม

ปัญหาที่มีอาจจะไม่ถือว่าเป็นปัญหาเพราะในสถานที่และงบประมาณที่จำกัดย่อมหลีกเลี่ยงปัญหาเหล่านี้ไม่ได้ คือ ปัญหาเรื่องสถานที่ ซึ่งมีความคับแคบ รวมทั้งขาดแคลนอุปกรณ์ในการทำกิจกรรม แต่สิ่งเหล่านี้มิได้เป็นอุปสรรคต่อการฝึกฝนของผู้ต้องขังมากนักเนื่องจากเราได้แก้ปัญหาโดยการแบ่งผู้ทำกิจกรรมออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ และใช้อุปกรณ์อื่นมาทดแทน อาทิ ฝ่าปูในการทำโยคะใช้ฝ่าหม้อของผู้ต้องขังแทน เป็นต้น

2. โปรแกรมฟื้นฟูสุขภาพร่างกายและจิตใจของผู้ต้องขังป่วยใน/ผู้สูงอายุ

ส่วนที่ 1 หน้าที่และความรับผิดชอบ

ผู้มีหน้าที่ดูแลและรับผิดชอบกิจกรรมโปรแกรมฟื้นฟูสุขภาพร่างกายและจิตใจของผู้ต้องขังป่วยใน/ผู้สูงอายุ คือ นางสาวจิรา สง่าพันธ์ ตำแหน่ง นักจิตวิทยา 5 สังกัดฝ่ายสถานพยาบาล โดยผู้ต้องขัง/ผู้ป่วยส่วนใหญ่ เรียกท่านว่า “คุณหมोजิรา” ซึ่งท่านปฏิบัติงาน ณ ทัศนสถานบำบัดพิเศษจังหวัดปทุมธานีมาเป็นเวลา 3 ปี และได้จัดโปรแกรม/กิจกรรมต่างมากมาย อาทิ กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน เสี่ยงหัวเราะคือยาวิเศษ เป็นต้น โดยโปรแกรมฟื้นฟูสุขภาพร่างกายและจิตใจ ถือเป็นกิจกรรมที่ประสบความสำเร็จมากกิจกรรมหนึ่ง เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ได้รางวัลชนะเลิศอันดับ 1 จากการประกวดโปรแกรมสวัสดิการ กรมราชทัณฑ์ ในปี พ.ศ. 2549

หน้าที่และความรับผิดชอบในกิจกรรมนี้ ตั้งแต่ การวางแผนกำหนดหลักสูตร อาทิ การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย การจัดทำหลักสูตรและกำหนดกิจกรรม เป็นต้น การควบคุมดูแลกิจกรรม ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ การเป็นวิทยากรอบรมผู้ป่วยและผู้สูงอายุ รวมทั้งเป็นผู้ประเมินและติดตามผลการทำกิจกรรม

ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรม

การจัดทำกิจกรรมในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้ต้องขังป่วยมีความรู้ความเข้าใจ ในอาการของโรคที่เป็นอยู่และดูแลปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง คลายความวิตกกังวลที่อาจจะเกิดขึ้น ซึ่งช่วยให้มีจิตใจที่เข้มแข็งพร้อมจะต่อสู้กับโรคที่ตนเองเป็นอยู่ รวมทั้งเป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้ต้องขังป่วยด้วยกันเองและกับเจ้าหน้าที่ โดยมุ่งหวังว่าการฟื้นฟูดังกล่าวจะช่วยให้ผู้ต้องขังป่วยใน/ผู้สูงอายุมีสุขภาพร่างกายและสุขภาพจิตที่ดีสามารถดำรงชีวิตอยู่ในทัณฑสถานได้อย่างปกติและมีความพร้อมในการรับการพัฒนา ฟื้นฟูในด้านต่าง ๆ ต่อไป

ส่วนที่ 3 รายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรม

รายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรมนี้มีความคล้ายคลึงกับการปฏิบัติกับผู้ต้องขังที่เข้าใหม่ คือ เริ่มจากการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อเข้าโปรแกรมการฟื้นฟูสุขภาพร่างกายและจิตใจผู้ต้องขังป่วยใน/ผู้สูงอายุ โดยคณะทำงาน อาทิ เจ้าหน้าที่จำแนกฯ นักจิตวิทยา พยาบาล อนุศาสตราจารย์ และนักสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น โดยมีการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายในการเข้าโปรแกรมฯ ดังนี้

1. เป็นผู้ต้องขังป่วยใน/ผู้สูงอายุ (มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป)
2. เป็นผู้ต้องขังที่มีอายุ 55-59 ปี ที่มีร่างกายเสื่อมโทรม อ่อนแอ
3. เป็นผู้ต้องขังที่ได้รับการรักษาจากแพทย์แล้วอาการไม่ดีขึ้น
4. เป็นผู้ต้องขังที่ตรวจเสมหะพบเชื้อวัณโรค
5. เป็นผู้ต้องขังที่มีอาการทางจิตไม่สามารถช่วยเหลือดูแลตนเองได้
6. เป็นผู้ต้องขังที่มีโรคประจำตัว ต้องดูแลใกล้ชิด เช่น ผู้ต้องขังที่ป่วยเป็นโรค

ความดันโลหิตสูงมากกว่า 150/100 m.m.Hg. เป็นผู้ต้องขังฉีดยาเบาหวาน เป็นต้น

ซึ่งในกิจกรรมครั้งนี้มีสมาชิกทั้งหมด 49 คน แบ่งเป็นผู้ต้องขังป่วย 45 คน และผู้สูงอายุ 5 คน มีระยะเวลาในการดำเนินงานตามกิจกรรม ทั้งหมด 6 เดือน โดยกิจกรรมเริ่มจากการส่งเสริมสุขภาพและการดูแลตนเองของผู้ต้องขังป่วย/ผู้สูงอายุ ทั้งการฟื้นฟูและการส่งเสริมสุขภาพตามกลวิธีการดูแลตนเองเพื่อให้ชีวิตสดใสในวัยสูงอายุหรือยามป่วยไข้ ตามหลัก 10 อ. คือ

1. อาหารดี อาหารสำหรับผู้ป่วย/ผู้สูงอายุต้องมีปริมาณและคุณภาพพอเพียงกับความต้องการของร่างกาย ครบทุก 5 หมู่ และที่สำคัญควรมีการแนะนำและให้ความรู้ควบคู่ไปด้วยเพื่อให้ผู้ต้องขังป่วยและผู้สูงอายุนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

2. อากาศ ปัญหาพิษจากควันบุหรี่ ซึ่งจะส่งผลต่อสุขภาพร่างกาย คือ ทำให้เป็นโรคมะเร็งปอด ถุงลมโป่งพอง เป็นต้น ดังนั้นสถานพยาบาลจึงมีกฎหมายห้ามสูบบุหรี่ ยาตั้ง ยามวน ในสถานพยาบาล เพื่อไม่ให้เกิดมลพิษทางอากาศ รวมทั้งการจัดสถานที่ให้มีความร่มรื่นทำให้อากาศดีมากยิ่งขึ้น

3. การออกกำลังกาย เป็นการฟื้นฟูสมรรถภาพทางด้านร่างกายและจิตใจให้แก่ผู้ต้องขังป่วย/ผู้สูงอายุ โดยกำหนดกิจกรรมในการออกกำลังกายในตารางกิจกรรมทุกเช้าและเย็น ซึ่งหากจัดให้พอเหมาะถือว่าการฝึกฝนร่างกายของผู้ต้องขังป่วย/ผู้สูงอายุได้อย่างดีเยี่ยม อาทิ การทำสวน การทำงานบ้าน การซ่อมแซมสิ่งของต่าง ๆ เป็นต้น

4. อุจจาระการขับถ่ายของเสียมีความสำคัญมากพอ ๆ กับการย่อยอาหารและการที่ร่างกายดูดซึมสารอาหารต่าง ๆ ไปใช้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อร่างกาย ดังนั้นจึงมีการฝึกนิสัยการขับถ่าย ให้เป็นนิสัย รวมทั้งการอบรมให้ความรู้ วิธีการป้องกันอาการท้องผูกให้แก่ผู้ต้องขังด้วย

5. อนามัย การส่งเสริมความรู้และวิธีการดูแลอนามัยในช่องปาก เหงือกและฟันของผู้ต้องขังป่วย/ผู้สูงอายุ เพื่อให้มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ ใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีการตรวจสุขภาพภายในช่องปาก ทุก ๆ 1 ปี โดยประสานงานกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือทีมทันตแพทย์จากโรงพยาบาลเอกชนต่าง อาทิ โรงพยาบาลเซนทูลุส เป็นต้น

6. อุบัติเหตุ ผู้ต้องขังป่วย/ผู้สูงอายุนั้นมีประสิทธิภาพในด้านต่าง ๆ ลดลง อาทิ การทรงตัว การมองเห็น การได้ยิน เป็นต้น ดังนั้นแนวทางที่ดีที่สุด คือการป้องกันอุบัติเหตุที่อาจจะเกิดขึ้น โดยมีการตรวจสอบความเรียบร้อยของเรือนนอน ห้องน้ำ และสถานที่รอบ ๆ สถานพยาบาลทุก ๆ วันเพื่อลดอุบัติเหตุที่อาจจะเกิดขึ้น

7. อารมณ์ การจัดให้มีกิจกรรมเพื่อให้ผู้ต้องขังป่วย/ผู้สูงอายุมีสภาพจิตใจ/อารมณ์ที่เบิกบาน แจ่มใส รวมทั้งผ่อนคลายความเครียดที่เกิดจากโรคหรือจากการใช้ชีวิตในทัณฑสถานฯ โดยผ่านกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ กิจกรรมเสียงหัวเราะคือยาวิเศษ การชมวีดีโอตลก และกิจกรรมแข่งขันหัวเราะ เป็นต้น

8. อติเรก การส่งเสริมให้ผู้ต้องขังป่วย/ผู้สูงอายุมีกิจกรรมทำงานเวลาว่าง เพื่อลดความฟุ้งซ่าน ความเครียด ความเหงาต่าง ๆ รวมทั้งเป็นการสร้างความรู้สึกว่าตนเองยังมีคุณค่า ซึ่งมีการจัดเวลาว่างให้แก่สมาชิกในทุก ๆ วัน เพื่อให้มีกิจกรรมของตนเองโดยอิสระ อีกด้วย

9. อบอุ่น การที่ผู้ต้องขังป่วย/ผู้สูงอายุต้องถูกควบคุมตัวอยู่ในทัณฑสถานฯ ตามคำพิพากษาของศาลนั้นย่อมทำให้เขาเหล่านั้นต้องถูกตัดขาดจากอิสรภาพ ครอบครัว เพื่อน และ

สังคมที่เคยอยู่ ในสถานะที่อ่อนแอนี้ส่งผลให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่จะให้ความเป็นกันเอง เน้นการแนะนำ ให้คำปรึกษา โดยไม่เข้มงวดมากนัก ภายใต้กฎระเบียบที่สถานพยาบาลกำหนดไว้

10. อนาคต การสร้างความเชื่อมั่นให้แก่สมาชิกในกิจกรรมให้ผู้ต้องขังป่วย/ผู้สูงอายุตระหนักถึงคุณค่าในตนเอง มองเห็นสังคมของโลก โดยผ่านกิจกรรมธรรมะ ศิลปะ ดนตรี กีฬา เป็นต้น รวมทั้งการสร้างทัศนคติ ค่านิยมที่ถูกต้องและสามารถกลับตัวเป็นคนดีของครอบครัวและสังคมได้ภายหลังพ้นโทษ

ส่วนที่ 4 ผลสำเร็จของกิจกรรม

จากการจัดทำกิจกรรมดังกล่าวต่อเนื่องมาเป็นเวลาประมาณ 2 ปี ถือว่าที่ประสบความสำเร็จอย่างมากทั้งในแง่ตัวสมาชิกของโปรแกรมฯ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้วย กล่าวคือ ในแง่ของผู้ต้องขังป่วย/ผู้สูงอายุนั้น พบว่า ผู้ต้องขังป่วย/ผู้สูงอายุมีสุขภาพร่างกาย จิตใจ ดีขึ้น มีความเชื่อมั่นในตัวเอง กล้าแสดงออกมากขึ้น ส่งผลให้มีจิตใจที่เข้มแข็งที่จะต่อสู้กับโรคร้ายที่เกิดจากอาการเจ็บป่วย หรือเกิดจากความชรา นอกจากนี้สิ่งที่เห็นผลได้อย่างชัดเจนอีกประการคือ ผู้ต้องขังป่วย/ผู้สูงอายุ มีความรู้ในการดูแล รักษาสุขภาพของตนเองมากขึ้น ตลอดจนมีวิธีการจัดการกับความเครียดได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม อาทิ การทำสมาธิ การอ่านหนังสือ การทำงานอดิเรก ต่าง ๆ เป็นต้น

ในส่วนของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบกิจกรรมที่ได้เป็นอย่างดีนั้น คือ ความอึดอึ้งใจ ความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ให้พ้นจากความเจ็บป่วย หรือได้รับการดูแลตามสมควรแก่วัยของตนนอกจากนี้ยังทำให้เกิดการทำงานแบบบูรณาการระหว่างเจ้าหน้าที่พยาบาล นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และอนุศาสนาจารย์ เช่น กรณีผู้ต้องขังสูงอายุโรคสมองเสื่อม ญาติทอดทิ้งไม่มาเยี่ยมเป็นเวลานาน ต้องประสานงานกับนักสังคมสงเคราะห์ติดต่อญาติมาเยี่ยม เป็นต้น ซึ่งท่านได้บอกแก่ผู้สัมภาษณ์ว่าทุกครั้งที่ได้ทำโปรแกรมฯ นั้นไม่รู้สึกเหมือนมาทำงานสักวันแต่กลับรู้สึกสนุก และอึดอึ้งใจทุกครั้งที่ได้เห็นคนเหล่านี้มีความสุขมากขึ้นได้ภายใต้สภาพแวดล้อมที่ถูกต้องดีสภาพอย่างนี้

ส่วนที่ 5 ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินกิจกรรม

สำหรับปัญหาที่พบในการดำเนินงาน คือ ปัญหาที่ผู้ต้องขังป่วยมีอาการทรุดหนัก ต้องส่งตัวผู้ป่วยให้ได้รับการรักษาจากโรงพยาบาลภายนอก ทำให้ไม่สามารถเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพในด้านร่างกาย และจิตใจได้ตามที่วัตถุประสงค์กำหนดไว้ อีกทั้งในด้านของบุคลากรที่

เข้าร่วมเป็นคณะทำงานนั้นมีภารกิจในหลาย ๆ ด้าน ส่งผลให้กิจกรรมที่ถูกระบุไว้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาอีกด้วย

3. กิจกรรมคาบาเรต์

ส่วนที่ 1 หน้าที่และความรับผิดชอบ

ผู้มีหน้าที่ดูแลและรับผิดชอบกิจกรรมคาบาเรต์ คือ นายชูศักดิ์ วรรณนุญณ์ภักดิ์ ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่บริหารงานฝึกอบรมและฝึกอบรมวิชาชีพ 6 ปัจจุบันเป็นหัวหน้าแดนชุมชนบำบัด 2 ซึ่งถือเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่โดดเด่นของทัณฑสถานฯ โดยมีหน้าที่ในการควบคุมดูแลกิจกรรมให้ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย แต่สำหรับการบริหารจัดการในคณะคาบาเรต์จะมอบให้ผู้ต้องขังเป็น ผู้ดูแลจัดการกันเองทั้งหมด อาทิ เรื่องการออกแบบท่าเต้น เครื่องแต่งกาย การจัดผู้แสดง เป็นต้น แต่ในส่วนของวัตถุดิบในการตัดเย็บเสื้อผ้า และเครื่องสำอาง ดนตรีประกอบ การแสดงจะใช้ งบประมาณของทางทัณฑสถานฯ

ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรม

วัตถุประสงค์หลักของกิจกรรมนี้เหมือนกับกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีขึ้น คือ เพื่อช่วยให้ ผู้ต้องขังใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ไม่คิดฟุ้งซ่าน ลดความเครียด ซึ่งกิจกรรมคาบาเรต์นี้เป็น รูปแบบหนึ่งของกิจกรรมดนตรีบำบัดที่ใช้เสียงเพลงขัดเกลาจิตใจให้สมาชิกกิจกรรมมีความอ่อนโยน มีอารมณ์ที่แจ่มใส เบิกบาน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในเรือนจำได้อย่างปกติโดย ไม่คิด “แหกหักหลบหนี” อีกทั้งช่วยส่งเสริมผู้ต้องขังเกิดความรับผิดชอบ เกิดความสามัคคีในกลุ่ม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ได้ภายหลังพ้นโทษ

ส่วนที่ 3 รายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรม

กิจกรรมคาบาเรต์เริ่มต้นเมื่อปลายปี พ.ศ. 2544 เนื่องจากเห็นว่าจำนวนผู้ต้องขัง “สาวประเภทสอง” ในทัณฑสถานฯ มีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ จึงควรมีแดนเฉพาะสำหรับผู้ต้องขัง กลุ่มพิเศษเหมือนกับกลุ่มผู้สูงอายุที่ต้องอยู่ที่แดนสถานพยาบาล นอกจากนี้ควรมีการจัดกิจกรรม เฉพาะให้พวกเขาจัดการดูแลกันเองเพื่อเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ลดการทะเลาะวิวาท กันในกลุ่ม สร้างความสามัคคีและความรับผิดชอบร่วมกัน

สมาชิกกิจกรรมนี้ทั้งหมดจะเป็นผู้ต้องขังที่ได้รับการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังแล้วว่าเป็นผู้ต้องขังชายที่มีลักษณะคล้ายหญิงและต้องสมัครใจในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกิจกรรมซึ่งพวกเขาจะเป็นสมาชิกในกิจกรรมนี้ไปจนกว่าจะพ้นโทษ โดยตารางกิจกรรมคาบาเรต์จะอยู่ในช่วงเช้า ของทุกวันตั้งแต่เวลา 8.30-12.00 น. ส่วนในช่วงบ่ายทำงานอาชีพบำบัดตามแดนเหมือนผู้ต้องขัง คนอื่น ๆ สาเหตุที่ต้องใช้เวลาในการทำกิจกรรมตลอดช่วงเช้า เนื่องจากกิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่

ต้องใช้เวลาอย่างมากทั้งในเรื่อง การฝึกซ้อมเต้น ออกแบบท่าทาง รวมทั้งการออกแบบและตัดเย็บชุด สำหรับใส่แสดงซึ่งพวกเขาจะรับผิดชอบกันเองทั้งหมดโดยมีเจ้าหน้าที่ดูแลควบคุมให้เกิดความเรียบร้อยเท่านั้น

ส่วนที่ 4 ผลสำเร็จของกิจกรรม

ผลสำเร็จของกิจกรรมในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกาย จิตใจ/อารมณ์ และสติปัญญา เห็นได้จากสมาชิกราชบัณฑิตยสถานที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งในเรื่องการมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง เจ็บป่วยน้อยลง และสิ่งที่เห็นได้ชัด คือ การทะเลาะวิวาทในกลุ่มผู้ต้องขังกลุ่มนี้แทบจะไม่มีเลยซึ่งในอดีตพบว่าอัตราการทะเลาะวิวาทค่อนข้างสูงแต่พบว่าผู้ต้องขังกลุ่มดังกล่าวมีความเสี่ยงในการกลับมากระทำผิดซ้ำมากกว่ากลุ่มอื่นเนื่องจากภายหลังพ้นโทษพวกเขามักประกอบอาชีพตามสถานบันเทิงในเวลากลางคืนซึ่งถือเป็นแหล่งของการซื้อขายยาเสพติดส่งผลให้ทำให้มีแนวโน้มกลับไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอีกครั้ง

ส่วนที่ 5 ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินกิจกรรม

การยอมรับและการสนับสนุนกิจกรรมของผู้ต้องขังกลุ่มพิเศษยังมีไม่มากนัก เนื่องจากผู้บริหารบางคนมองว่าการสนับสนุนกิจกรรมให้กับผู้ต้องขังกลุ่มนี้เป็นการสนับสนุนให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบแก่เยาวชนหรือคนในสังคมซึ่งส่งผลให้เกิดภาพลักษณ์ที่ไม่ดีต่อองค์กรโดยรวมปัจจุบันทัศนสถานฯ จึงไม่สามารถนำผู้ต้องขังกลุ่มนี้ออกไปแสดงความสามารถภายนอกได้โดยที่ผ่านมาคณะคณาจารย์ของทัศนสถานฯ เคยแสดงความสามารถในรายการ “ดีลีป” และมีรายการทางโทรทัศน์ที่ให้ความสนใจมากมาย

4. กิจกรรมเรือนจำเรือนธรรม

ส่วนที่ 1 หน้าที่และความรับผิดชอบ

ผู้มีหน้าที่ดูแลและรับผิดชอบกิจกรรมเรือนจำเรือนธรรม คือ นายกัมปนาท คำพูด ตำแหน่ง อนุศาสนาจารย์ 3 สังกัด ฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ ได้กล่าวถึงหน้าที่โดยตรงของอนุศาสนาจารย์ว่ามีหน้าที่ในการแก้ไขและพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังโดยดำเนินการอบรมและนำผู้ต้องขังทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมและประเพณีอันดีงาม ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ การจัดให้ผู้ต้องขังเข้าฝึกอบรมสมาธิแบบเข้มข้นซึ่งถือเป็นหนึ่งในหลายกิจกรรมของกิจกรรมเรือนจำเรือนธรรม การจัดกิจกรรมสำนึกบาป คือการให้ผู้ต้องขังทำกิจกรรมเกี่ยวกับธรรมะ เช่น การแผ่เมตตา การทำบุญอุทิศส่วนกุศล เพื่อกล่อมเกลาจิตใจให้มีความโอบอ้อมอารี เป็นต้น

ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรม

วัตถุประสงค์หลักของกิจกรรมนี้ คือ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ทศนคติ ค่านิยม ความเชื่อให้เป็นที่พึงปรารถนาตามแนวทางของศาสนาพุทธซึ่งเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพตลอดจนการแสดงพฤติกรรม รวมทั้งการพูดนั้นต้นเหตุมาจากความคิดทั้งสิ้น คิดดี ทำดี ย่อมพูดดี ทำดี คิดผิด ย่อมทำผิด คิดถูก ย่อมทำถูก ดังนั้นกิจกรรมเรือนจำเรือนธรรมจึงเป็นการกล่อมเกลาจิตใจของผู้ต้องขังให้คิดดี เพื่อที่จะทำดีหรือประพฤติตัวไปในทางที่เหมาะสมต่อไป

ส่วนที่ 3 รายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรม

กิจกรรมเรือนจำเรือนธรรมนี้เริ่มมาจากแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดได้เปลี่ยนแปลง จากอดีต คือ จากการควบคุมหรือลงโทษให้สาสมกับความผิดมาเป็นเน้นที่การแก้ไขฟื้นฟู ปรับเปลี่ยน ทศนคติ ความเชื่อ โดยใช้ศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้ผู้ที่เคยกระทำผิดให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข กิจกรรมเรือนจำเรือนธรรมเริ่มต้นครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2545 โดยเริ่มจากการอบรมเจ้าหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์ก่อนจากนั้นจึงขยายนำมาปฏิบัติกับเรือนจำ/ทัณฑสถานทั่วประเทศ โดยกิจกรรมเรือนจำเรือนธรรมของทัณฑสถานฯ ใช้เวลาอบรมรุ่นละ 5 วัน วันละ 8 ชั่วโมง ซึ่งมีจำนวนผู้ต้องขังที่เข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละรุ่นรวมทั้งสิ้น 400 คน เฉลี่ยแดนละ 40 คน/แดน หมุนเวียนกันในแต่ละรุ่นซึ่งจะทำให้ผู้ต้องขังทุกคนในทัณฑสถานฯ ผ่านกิจกรรมนี้ โดยในแต่ละรุ่นมีกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ การอบรมสมาธิแบบเข้มข้น การสวดมนต์ภาวนา ให้ความรู้ทางศาสนา การฟังเทศน์ เป็นต้น

ส่วนที่ 4 ผลสำเร็จของกิจกรรม

อนุศาสนาจารย์ กล่าวว่า กิจกรรมเกี่ยวกับศาสนาที่จัดขึ้นภายในทัณฑสถานฯ นั้น จะได้รับความสนใจจากผู้ต้องขังรวมทั้งเจ้าหน้าที่อย่างมากเนื่องจากศาสนาพุทธถือเป็นศาสนาประจำชาติของคนไทย อีกทั้งผู้ต้องขังที่ต้องเข้ามาอยู่ในเรือนจำถูกจำกัดอิสรภาพ ต้องพลัดพรากจากคนที่รัก มักมีจิตใจที่สับสน เกิดความเครียด และต้องการสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ศาสนาจึงเป็นอีกหนทางหนึ่งที่ช่วยทำให้จิตใจของผู้ต้องขังสงบ เยือกเย็นมากยิ่งขึ้น

ส่วนที่ 5 ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินกิจกรรม

ในส่วนของปัญหาและอุปสรรคท่านมองว่าเหมือนกับกิจกรรมอื่น ๆ คือ ในเรื่องของงบประมาณ และสถานที่ที่ค่อนข้างมีพื้นที่ที่จำกัด อีกทั้งบุคลากรมีจำนวนน้อยเนื่องจากปัจจุบันทัณฑสถานฯ มีอนุศาสนาจารย์เพียงคนเดียว

5. กิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้ไม่รู้หนังสือ หรือผู้ต้องการศึกษาต่อ

ส่วนที่ 1 หน้าที่และความรับผิดชอบ

ผู้มีหน้าที่ดูแลและรับผิดชอบกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้ไม่รู้หนังสือ หรือผู้ต้องการศึกษาต่อ คือ นายนิรันดร์ เหลืองอร่าม ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 6 ว สังกัดฝ่าย การศึกษา และพัฒนาจิตใจ ซึ่งท่านปฏิบัติงาน ณ ทัศนสถานบำบัดพิเศษจังหวัดปทุมธานี เป็นเวลา 18 ปี

ในส่วนของกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้ไม่รู้หนังสือ นายนิรันดร์ เหลืองอร่าม มีหน้าที่ในการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนให้กับผู้ต้องขังให้สามารถอ่านออกเขียนได้ จัดกิจกรรม ที่เกี่ยวข้องกับการเรียน ตลอดจนกำกับดูแลการจัดทำแบบประเมินผลก่อนเรียนและหลังเรียน เพื่อนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงเนื้อหาและหลักสูตรการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับ กลุ่มผู้เรียนและเหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอย่างจำกัด

สำหรับผู้ต้องขังที่ต้องการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น มีหน้าที่ในการติดต่อ ประสานงานกับองค์กรภายนอก คือ ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอธัญบุรี เพื่อจัด การเรียนการสอนให้แก่ผู้ต้องขัง สนับสนุนทางด้านวัสดุอุปกรณ์และเอกสารให้แก่ผู้ต้องขัง รวมทั้ง เป็นครูผู้สอนตลอดจนให้คำปรึกษาปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโครงการ

ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรม

วัตถุประสงค์หลักในการทำกิจกรรมนี้มีขึ้นเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่ผู้ต้องขัง เนื่องจากการศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ช่วยให้ผู้ต้องขังมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นภายหลังพ้นโทษ สามารถประกอบอาชีพที่สุจริตเลี้ยงดูตนเองได้ โดยไม่หวนมากระทำผิดซ้ำอีก สำหรับวัตถุประสงค์ ในการจัดกิจกรรมสำหรับผู้ต้องขังที่ไม่รู้หนังสือ คือ การพัฒนาทักษะการคิด วิเคราะห์ การฟังพูด อ่านเขียน พัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของร่างกายในส่วนสมองและระบบประสาทให้สามารถ ทำงานได้อย่างประสานสอดคล้องกัน รวมทั้งการใช้กระบวนการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนา จิตใจ ถ่ายทอดค่านิยม ทักษะชีวิตที่ถูกต้องให้แก่ผู้ต้องขัง ในส่วนของวัตถุประสงค์ของการจัด กิจกรรมสำหรับผู้ต้องการศึกษาต่อ คือ การให้ผู้ต้องขังที่มีความประสงค์ที่จะศึกษาต่อได้เข้าเรียน ตามความถนัดและความสนใจ รวมทั้งการสร้างเสริมความมั่นคงทางอารมณ์ ทักษะชีวิต ค่านิยมที่ ถูกต้อง และการนับถือตนเองให้แก่ผู้ต้องขัง

ส่วนที่ 3 รายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรม

กิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้ไม่รู้หนังสือมีระยะเวลาในการดำเนินงานรุ่นละ 6 เดือน ซึ่งต้องเป็นผู้ที่ผ่านมติคณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังว่าเป็นผู้ไม่รู้หนังสือ ไม่สามารถอ่าน

ออกเขียนได้ และให้เข้าเรียนโครงการผู้ไม่รู้หนังสือ โดยจะต้องได้รับการประเมินผลก่อนเรียนและเมื่อครบกำหนดแล้วต้องทำแบบทดสอบหลังเรียนว่าผ่านหลักเกณฑ์ตามที่กรมราชทัณฑ์กำหนดหรือไม่

ในส่วนของกิจกรรมการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นนั้น ทัดทสสถานฯ ได้เปิดการศึกษาสายสามัญ ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับอุดมศึกษา การศึกษาสายอาชีพ และสายธรรมศึกษา ซึ่งมีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอกหลายหน่วยงาน อาทิ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดปทุมธานี ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอธัญบุรี วิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษก มหานคร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เป็นต้น โดยการศึกษาสายสามัญมีระยะเวลาเรียนระดับชั้นละ 2 ปี ซึ่งผู้เรียนต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. ประถมศึกษา

- เหลือโทษจำคุกไปไม่น้อยกว่า 2 ปี
- มีบัตรประจำตัวประชาชน และสำเนาทะเบียนบ้าน
- มีความประพฤติเรียบร้อย

2. มัธยมศึกษาตอนต้น

- เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา และมีวุฒิการศึกษา
- เหลือโทษจำคุกไปไม่น้อยกว่า 2 ปี
- มีบัตรประจำตัวประชาชน และสำเนาทะเบียนบ้าน
- มีความประพฤติเรียบร้อย

3. มัธยมศึกษาตอนปลาย

- เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมีวุฒิการศึกษา
- เหลือโทษจำคุกไปไม่น้อยกว่า 2 ปี
- มีบัตรประจำตัวประชาชน และสำเนาทะเบียนบ้าน
- มีความประพฤติเรียบร้อย

การศึกษาระดับชั้นอุดมศึกษาเปิดสอน 9 สาขา วิชา ได้แก่ ศิลปะศาสตร์ นิเทศศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ วิทยาการการจัดการ นิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ คหกรรมศาสตร์ รัฐศาสตร์ และสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ ปัจจุบันยังไม่มีผู้สำเร็จการศึกษาและมีผู้ต้องขังเป็นนักศึกษา จำนวน 20 คน

ผู้เรียนต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

- จบการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี หรือจบการศึกษาระดับมัธยมปลาย

- มีความประพฤติเรียบร้อย

การศึกษายาอาชีพระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เปิดสอน 3 สาขาวิชา ได้แก่ ช่างไฟฟ้า ช่างเชื่อม และคอมพิวเตอร์ธุรกิจ ซึ่งในแต่ละหลักสูตรมีระยะเวลาเรียน 3 ปี ปัจจุบันยังไม่มีผู้สำเร็จการศึกษาและในภาคเรียนที่ 2/2549 มีผู้เรียนทั้งสิ้น 114 คน

การศึกษายาธรรมศึกษา เปิดสอนธรรมศึกษา 3 ระดับ ได้แก่ ธรรมศึกษาชั้นตรี ธรรมศึกษาชั้นโท และธรรมศึกษาชั้นเอก

ผู้เรียนต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. ธรรมศึกษาชั้นตรี

- อ่านออกเขียนได้
- มีความประพฤติเรียบร้อย

2. ธรรมศึกษาชั้นโท

- อ่านออกเขียนได้
- มีความประพฤติเรียบร้อย
- สำเร็จการศึกษาระดับธรรมศึกษาชั้นตรี

3. ธรรมศึกษาชั้นเอก

- อ่านออกเขียนได้
- มีความประพฤติเรียบร้อย
- สำเร็จการศึกษาระดับธรรมศึกษาชั้นโท

ส่วนที่ 4 ผลสำเร็จของกิจกรรม

ผลสำเร็จของกิจกรรมนี้สามารถวัดได้ 2 ลักษณะ คือ ผลสำเร็จที่วัดจากการประเมิน โดยผู้ไม่รู้หนังสือต้องได้คะแนนจากการประเมินไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ในส่วนของการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นนั้นใช้แบบประเมินผลการเรียนตามมาตรฐานที่หน่วยงานภายนอกต่าง ๆ นำมาใช้ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป ผลสำเร็จที่เกิดจากการประเมินพฤติกรรม พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่มีทักษะที่ ดีขึ้น ทั้งทางด้านการศึกษาวิเคราะห์ การฟังพูด อ่าน เขียน อยู่ในระดับที่สามารถนำไปใช้ได้จริงโดยสามารถสังเกตได้ทั้งจากพฤติกรรมในห้องเรียนและในกลุ่มประชุมเข้า อีกทั้งการกลับมา

กระทำผิดของผู้ต้องขังมีจำนวนน้อยและมีบางส่วนกลับมาเป็นวิทยากรทำประโยชน์แก่ทาง
ทัศนสถานฯ อีกด้วย

ส่วนที่ 5 ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินกิจกรรม

ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้ไม่รู้หนังสือและ
ผู้ต้องการศึกษาต่อ คือ ในเรื่องงบประมาณสำหรับการจัดซื้อหนังสือ อุปกรณ์สื่อการเรียนการสอน
และความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่แดนต่าง ๆ ในการส่งผู้ต้องขังออกมาเรียนซึ่งถือเป็นปัญหาที่
ยืดเยื้อยาวนาน เนื่องจากนโยบายของทัศนสถานฯ ยังไม่มีความชัดเจน ระหว่างเรื่องการเรียนรู้
ของผู้ต้องขังและการฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังตามแดน

ผลการศึกษาที่ได้จากแบบสอบถาม

ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ต้องขัง

ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ต้องขัง ประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส
อาชีพครั้งสุดท้ายก่อนต้องโทษ จำนวนครั้งต้องโทษ ระยะเวลาต้องโทษ และบุคคลที่ไว้วางใจ

ตารางที่ 4.1

ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ต้องขัง

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ (n = 60)
<u>อายุ</u>		
ไม่เกิน 25 ปี	7	11.7
26-30 ปี	15	25.0
31-35 ปี	11	18.3
36-40 ปี	13	21.7
41-45 ปี	9	15.0
46 ปีขึ้นไป	5	8.3
อายุน้อยที่สุด 24 ปี อายุมากที่สุด 52 ปี อายุเฉลี่ย 38 ปี		

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ (n = 60)
<u>ระดับการศึกษา</u>		
ไม่ได้เรียน	1	1.7
ประถมศึกษา	22	36.7
มัธยมศึกษาตอนต้น	19	31.6
มัธยมศึกษาตอนปลาย	10	16.6
ปวช.	4	6.7
ปวส./อนุปริญญา	3	5.0
ปริญญาตรี	1	1.7
<u>สถานภาพสมรส</u>		
โสด	26	43.3
สมรส	20	33.3
หม้าย	2	3.3
หย่า/แยกอยู่	12	20.1
<u>อาชีพครั้งสุดท้ายก่อนต้องโทษ</u>		
รับจ้างทั่วไป	34	56.7
ค้าขาย	6	10.0
ลูกจ้างบริษัท/ห้างร้าน	10	16.7
รับราชการ /รัฐวิสาหกิจ	3	5.0
ว่างงาน	2	3.3
อื่น ๆ	5	8.3
<u>จำนวนครั้งที่ต้องโทษ</u>		
1 ครั้ง	41	68.3
2 ครั้ง	15	25.0
3 ครั้ง	3	5.0
4 ครั้ง	1	1.7

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ (n = 60)
<u>กำหนดโทษ</u>		
ไม่เกิน 5 ปี	45	75.0
6-10 ปี	13	21.7
มากกว่า 10 ปี	2	3.3
กำหนดโทษน้อยที่สุด 1 ปี 3 เดือน นานที่สุด 11 ปี 3 เดือน เฉลี่ย 6 ปี 3 เดือน		
<u>บุคคลที่ไว้วางใจ</u>		
แม่	25	41.7
พ่อ	9	15.0
พี่น้อง	9	15.0
เพื่อน	7	11.6
ญาติ	4	6.7
ไม่มีบุคคลที่ไว้วางใจ	6	10.0

อายุ

ผู้ต้องขัง ร้อยละ 25.0 เป็นผู้ที่มียุอายุ 26-30 ปี รองลงมาเป็นผู้มีอายุ 36-40 ปี ร้อยละ 21.7 อายุ 31-35 ปี ร้อยละ 18.3 และผู้มีอายุ 41-45 ปี ร้อยละ 15.0 สำหรับผู้มีอายุ ไม่เกิน 25 ปี และ 46 ปีขึ้นไป ร้อยละ 11.7 และ 8.3 ตามลำดับ อายุ น้อยที่สุด 24 ปี อายุมากที่สุด 52 ปี อายุเฉลี่ย 38 ปี

ระดับการศึกษา

ผู้ต้องขังมีระดับการศึกษาประถมศึกษา ร้อยละ 36.7 รองลงมา มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 31.6 และระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 16.6 ระดับ ปวช. และปวส./อนุปริญญา ร้อยละ 6.7 และ 5.0 ตามลำดับ สำหรับระดับปริญญาตรี และผู้ไม่ได้เรียนหนังสือมีจำนวนที่เท่ากันคือ ร้อยละ 1.7

สถานภาพสมรส

ผู้ต้องขังมีสถานภาพโสด ร้อยละ 43.3 รองลงมา คือ สมรสแล้ว ร้อยละ 33.3 สถานภาพหย่า/แยกกันอยู่ ร้อยละ 20.1 และหม้าย ร้อยละ 3.3

อาชีพ

ก่อนต้องโทษส่วนใหญ่ผู้ต้องขังประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 56.7 รองลงมาเป็น ลูกจ้างบริษัท/ห้างร้าน ร้อยละ 16.7 ค้าขาย ร้อยละ 10.0 และอื่น ๆ ได้แก่ ช่างเสริมสวย และ นักศึกษา ร้อยละ 8.3 สำหรับรับราชการ/รัฐวิสาหกิจและเป็นผู้ว่างงาน ร้อยละ 5.0 และ 3.3 ตามลำดับ

จำนวนครั้งที่ต้องโทษ

ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ต้องโทษเป็นครั้งแรก คิดเป็นร้อยละ 68.3 รองลงมาต้องโทษเป็นครั้งที่ 2 ร้อยละ 25.0 และต้องโทษเป็นครั้งที่ 3 ร้อยละ 5 ครั้ง สำหรับผู้ต้องโทษ 4 ครั้ง มีร้อยละ 1.7

กำหนดโทษ

ผู้ต้องขังร้อยละ 75.0 มีกำหนดโทษ ไม่เกิน 5 ปี และร้อยละ 21.7 มีกำหนดโทษ 6-10 ปี และผู้ต้องโทษมากกว่า 10 ปี ร้อยละ 3.3 กำหนดโทษน้อยที่สุด 1 ปี 3 เดือน นานที่สุด 11 ปี 3 เดือน เฉลี่ย 6 ปี 3 เดือน

บุคคลที่ไว้วางใจ

เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นผู้ต้องขังร้อยละ 41.7 มักจะปรึกษาปัญหากับแม่มากที่สุด เพราะแม่ให้คำปรึกษาได้ทุกเรื่อง เข้าใจและรักเรามากที่สุด รองลงมาปรึกษาปัญหากับพ่อและพี่น้อง มีจำนวนที่เท่ากัน คือ ร้อยละ 15.0 เพราะพ่อให้คำปรึกษาที่ดี สามารถช่วยแก้ไขปัญหาได้ ในส่วนของพี่น้องไว้วางใจมากที่สุดเพราะสนิทกันและสามารถปรึกษาปัญหาได้ทุกเรื่อง รู้สึกไว้วางใจมากที่สุดปรึกษาปัญหากับเพื่อน ร้อยละ 11.6 เพราะสนิทกัน สามารถปรึกษาปัญหาได้ทุกเรื่อง และผู้ต้องขังไม่ปรึกษาปัญหากับผู้ใด มีร้อยละ 10.0 สำหรับญาติจะเป็นผู้ที่ผู้ต้องขังปรึกษาปัญหาน้อยที่สุด ร้อยละ 6.7

ส่วนที่ 2 กิจกรรมที่ผู้ต้องขังเป็นสมาชิกและความต่อเนื่องในการทำกิจกรรม

ข้อมูลความต่อเนื่องในการทำกิจกรรม ที่ผู้ต้องขังเป็นสมาชิก ประกอบด้วย 5 กิจกรรม คือ โยคะ จำนวน 47 คน โปรแกรมฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจของผู้ต้องขังป่วย/ผู้สูงอายุ จำนวน 14 คน คาบาเรต์ จำนวน 10 คน เรือนจำเรือนธรรม จำนวน 30 คน และการศึกษาสำหรับผู้ไม่รู้หนังสือหรือผู้ต้องการศึกษาต่อ จำนวน 9 คน ทั้งนี้ผู้ต้องขังสามารถเป็นสมาชิกได้มากกว่า 1 กิจกรรม

ตารางที่ 4.2
ความต่อเนื่องในการทำกิจกรรมที่ผู้ต้องขังเป็นสมาชิก

กิจกรรม	ความต่อเนื่องการทำกิจกรรม			
	เป็นประจำ	บ่อยครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคย
กิจกรรมโยคะ (n = 47)	35 (74.5)	5 (10.6)	5 (10.6)	2 (4.3)
โปรแกรมฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ (n = 14)	9 (64.3)	1 (7.1)	4 (28.6)	-
กิจกรรมคาบาเรต์ (n = 10)	1 (10.0)	1 (10.0)	5 (50.0)	3 (30.0)
กิจกรรมเรือนจำเรือนธรรม (n = 28)	22 (73.3)	1 (3.3)	7 (23.4)	-
กิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้ไม่รู้หนังสือ หรือศึกษาต่อ (n = 9)	2 (22.3)	3 (33.3)	4 (44.4)	-

ภายหลังสิ้นสุดการเข้าร่วมกิจกรรมผู้ต้องขังมีความต่อเนื่องในการทำกิจกรรมที่ตนเองเป็นสมาชิก ดังนี้

กิจกรรมโยคะ

ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ร้อยละ 74.5 ได้ทำกิจกรรมโยคะเป็นประจำ รองลงมา เป็นผู้ทำกิจกรรมโยคะ บ่อยครั้ง และนาน ๆ ครั้ง เป็นจำนวนที่เท่ากัน คือ ร้อยละ 10.6 และ ร้อยละ 4.3 เป็นผู้ต้องขังที่ไม่เคยทำกิจกรรมโยคะ

โปรแกรมฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ

ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ทำกิจกรรมฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจเป็นประจำ ร้อยละ 64.3 รองลงมาเป็นผู้ทำกิจกรรมฯ นาน ๆ ครั้ง ร้อยละ 28.6 และทำกิจกรรมฯ บ่อยครั้ง ร้อยละ 7.1

กิจกรรมคาบาเรต์

ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ทำกิจกรรมคาบาเรต์นาน ๆ ครั้ง ร้อยละ 50.0 รองลงมาเป็นผู้ไม่เคยทำกิจกรรมฯ ร้อยละ 30.0 สำหรับผู้ทำกิจกรรมฯ เป็นประจำ และ บ่อยครั้ง มีจำนวนที่เท่ากัน คือ ร้อยละ 10.0

กิจกรรมเรือนจำเรือนธรรม

ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ร้อยละ 73.3 เป็นผู้ทำกิจกรรมเรือนจำเรือนธรรมเป็นประจำ รองลงมาเป็นผู้ทำกิจกรรมเรือนจำเรือนธรรม นาน ๆ ครั้ง ร้อยละ 23.4 และเป็นผู้ทำกิจกรรมฯ ป่อยครั้ง ร้อยละ 3.3

กิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้ไม่รู้หนังสือหรือศึกษาต่อ ผู้ต้องขังทำกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้ไม่รู้หนังสือหรือศึกษาต่อ นาน ๆ ครั้ง ร้อยละ 44.4 รองลงมา ร้อยละ 33.3 เป็นผู้ทำกิจกรรมฯ ป่อยครั้ง และเป็นผู้ทำกิจกรรมฯ เป็นประจำ ร้อยละ 22.3

ตารางที่ 4.3

กิจกรรมที่ผู้ต้องขังชื่นชอบ

กิจกรรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ (n = 60)
โยคะ	44	73.3
เรือนจำเรือนธรรม	7	11.7
คาบาเรต์	4	6.7
การศึกษาสำหรับผู้ไม่รู้หนังสือและการศึกษาต่อ	3	5.0
โปรแกรมฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ	2	3.3
รวม	60	100.0

จากตารางที่ 4.3 ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ ร้อยละ 73.3 ชื่นชอบกิจกรรมโยคะมากที่สุด รองลงมา คือ กิจกรรมเรือนจำเรือนธรรม ร้อยละ 11.7 กิจกรรมคาบาเรต์ ร้อยละ 6.7 และกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้ไม่รู้หนังสือและการศึกษาต่อ ร้อยละ 5.0 สำหรับกิจกรรมลำดับสุดท้ายที่ผู้ต้องขังชื่นชอบ คือ โปรแกรมฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ ร้อยละ 3.3

ส่วนที่ 3 ผลของกิจกรรมต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง 13 ด้าน

ระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิต 3 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ/อารมณ์ และด้านสติปัญญาของผู้ต้องขังภายหลังจากการปฏิบัติกิจกรรมช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย 5 กิจกรรม คือ โยคะ โปรแกรมฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจของผู้ต้องขังป่วย/

ผู้สูงอายุ คาบาเรต์ เรือนจำเรือนธรรม และการศึกษาสำหรับผู้ไม่รู้หนังสือหรือผู้ต้องการศึกษาต่อ จากข้อคำถามเกี่ยวกับระดับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิต จำนวนด้านละ 10 ข้อ ผู้ศึกษาได้ แบ่งระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตออกเป็น 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง และน้อย ปรากฏผลการศึกษาดังนี้

1. ผลของกิจกรรมต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังด้านร่างกาย

ตารางที่ 4.4

ผลของกิจกรรมต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิต
ของผู้ต้องขังด้านร่างกาย

คุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง ด้านร่างกาย	ระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิต			ค่าเฉลี่ย	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	การ แปลผล
	มาก	ปานกลาง	น้อย			
สามารถดูแลสุขภาพร่างกาย ตนเองให้แข็งแรงมากขึ้น	34 (56.6)	25 (41.7)	1 (1.7)	2.55	0.534	มาก
เล็บมือเล็บเท้าสะอาดขึ้น	32 (55.0)	27 (45.3)	1 (1.7)	2.52	0.537	มาก
สุขภาพร่างกายแข็งแรง มากขึ้น	32 (53.4)	26 (43.3)	2 (3.3)	2.50	0.567	มาก
กระดึบกระเดื่องมากขึ้น	24 (40.0)	33 (55.0)	3 (5.0)	2.35	0.577	มาก
เมื่อเจ็บป่วยได้รับการรักษา พยาบาลอย่างเหมาะสม	25 (41.7)	29 (48.3)	6 (10.0)	2.32	0.651	ปาน กลาง
มีกล้ามเนื้อที่แข็งแรงขึ้น	20 (33.3)	34 (56.7)	6 (10.0)	2.23	0.621	ปาน กลาง
น้ำหนักตัวเพิ่มขึ้น อย่างเหมาะสม	15 (25.0)	43 (71.7)	2 (3.3)	2.22	0.490	ปาน กลาง
สุขภาพในช่องปากดีขึ้น	19 (31.7)	35 (58.3)	6 (10.0)	2.22	0.613	ปาน กลาง

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

คุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง ด้านร่างกาย	ระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิต			ค่าเฉลี่ย	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	การ แปลผล
	มาก	ปานกลาง	น้อย			
ผิวพรรณสดใสนิ่ง	12 (20.0)	43 (71.7)	5 (8.3)	2.12	0.524	ปาน กลาง
อาการเจ็บป่วยน้อยลง	9 (15.0)	34 (56.7)	17 (28.3)	1.87	0.650	ปาน กลาง
รวม				2.33	0.418	ปาน กลาง

ผู้ต้องขังมีระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตด้านร่างกายภายหลังการทำกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.33 โดยมีระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตระดับปานกลางมากที่สุดเรื่องเมื่อเจ็บป่วยได้รับการรักษาพยาบาลอย่างเหมาะสม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.32 รองลงมา คือ มีกล้ามเนื้อที่แข็งแรงขึ้น ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.23 นอกจากนี้ผู้ต้องขังมีความคิดเห็นในระดับมากในเรื่องสามารถดูแลสุขภาพร่างกายตนเองแข็งแรงมากขึ้น และเล็บมือเล็บเท้าสะอาดขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.55 และ 2.52 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.4)

2. ผลของกิจกรรมต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังด้านจิตใจ/อารมณ์

ตารางที่ 4.5

ผลของกิจกรรมต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิต
ของผู้ต้องขังด้านจิตใจ/อารมณ์

คุณภาพชีวิต ด้านจิตใจ/อารมณ์	ระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิต			ค่าเฉลี่ย	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	การ แปลผล
	มาก	ปานกลาง	น้อย			
เชื่อมั่นว่าภายหลังพ้นโทษ จะไม่กลับมากกระทำผิดซ้ำ	43 (71.7)	16 (26.6)	1 (1.7)	2.70	0.497	มาก
จิตใจสงบเยือกเย็นมากขึ้น	36 (60.0)	23 (38.3)	1 (1.7)	2.58	0.530	มาก
มีจิตใจ/อารมณ์เข้มแข็ง มากขึ้น	34 (56.7)	25 (41.7)	1 (1.7)	2.55	0.534	มาก
มีความเชื่อมั่นว่าจะแก้ปัญหา ที่เข้ามาในชีวิตได้ด้วยตนเอง	31 (51.7)	28 (46.6)	1 (1.7)	2.50	0.537	มาก
มีความมุ่งมั่นในการทำ ในการทำสิ่งต่าง ๆ	30 (50.0)	26 (43.3)	4 (6.7)	2.43	0.621	มาก
มีสมาธิดีขึ้น	29 (48.3)	28 (46.7)	3 (5)	2.43	0.593	มาก
มีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่น มากขึ้น	23 (38.3)	36 (60.0)	1 (1.7)	2.37	0.520	มาก
มีอารมณ์เบิกบานแจ่มใส มากขึ้น	22 (36.7)	33 (55.0)	5 (8.3)	2.28	0.613	ปาน กลาง
มีความภาคภูมิใจในตนเอง มากขึ้น	20 (33.3)	33 (55.0)	7 (11.7)	2.22	0.640	ปาน กลาง

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

คุณภาพชีวิต ด้านจิตใจ/อารมณ์	ระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิต			ค่าเฉลี่ย	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	การ แปลผล
	มาก	ปานกลาง	น้อย			
มีความสุขในการดำรงชีวิต ในทัศนสถานฯ มากขึ้น	9 (15.5)	34 (56.7)	17 (28.3)	1.87	0.650	ปาน กลาง
รวม				2.39	0.355	มาก

ผู้ต้องขังมีความระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ/อารมณ์ภายหลังการทำกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.39 โดยมีระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตระดับมากที่สุด ในเรื่องเชื่อมั่นว่าภายหลังพ้นโทษจะไม่กลับมากระทำผิดซ้ำ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.70 รองลงมา คือ มีจิตใจสงบเยือกเย็นมากขึ้น ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.58 นอกจากนี้ผู้ต้องขังมีระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง เรื่องการมีอารมณ์เบิกบานแจ่มใสมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น และมีความสุขในการดำรงชีวิตในทัศนสถานฯ มากขึ้นโดย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.28, 2.22 และ 1.87 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.5)

3. ผลของกิจกรรมต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังด้านสติปัญญา

ตารางที่ 4.6

ผลของกิจกรรมต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิต ของผู้ต้องขังด้านสติปัญญา

คุณภาพชีวิต ด้านสติปัญญา	ระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิต			ค่าเฉลี่ย	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	การ แปลผล
	มาก	ปานกลาง	น้อย			
ใช้เหตุผลในการไตร่ตรอง เรื่องราวต่าง ๆ มากขึ้น	40 (66.7)	18 (30.0)	2 (3.3)	2.63	0.551	มาก
จับใจความสำคัญเรื่องราว ต่าง ๆ ที่เรียนรู้ได้ดีขึ้น	30 (50.0)	26 (43.3)	4 (6.7)	2.43	0.621	มาก

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

คุณภาพชีวิต ด้านสติปัญญา	ระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิต			ค่าเฉลี่ย	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	การ แปลผล
	มาก	ปานกลาง	น้อย			
รู้สึกว่ามีความจำดีขึ้น	22 (36.7)	35 (58.3)	3 (5.0)	2.32	0.567	ปาน กลาง
นำความรู้ไปปรับใช้ให้เป็น ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ภายหลังฟื้นโทษ	28 (46.6)	22 (36.7)	10 (16.7)	2.30	0.743	ปาน กลาง
สามารถเขียนหนังสือได้ดีขึ้น	17 (28.3)	39 (65.0)	4 (6.7)	2.22	0.55	ปาน กลาง
มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มากขึ้น	21 (35.0)	31 (51.7)	8 (13.3)	2.22	0.666	ปาน กลาง
สามารถอ่านหนังสือได้เร็วขึ้น	18 (30.0)	36 (60.0)	6 (10.0)	2.20	0.605	ปาน กลาง
สามารถปฏิบัติงานหรือ ฝึกวิชาชีพได้ชำนาญมากขึ้น	18 (30.0)	33 (55.0)	9 (15.0)	2.15	0.659	ปาน กลาง
รู้สึกว่าตนเองเก่งขึ้นกว่าเดิม	11 (18.3)	45 (75.0)	4 (6.7)	2.12	0.490	ปาน กลาง
สามารถนำความรู้ที่ได้รับ ไปศึกษาต่อภายหลังฟื้นโทษ	18 (30.0)	31 (51.7)	11 (18.3)	2.12	0.691	ปาน กลาง
รวม				2.27	0.404	ปาน กลาง

ผู้ต้องขังมีระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตด้านสติปัญญาภายหลังการทำกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.27 โดยมีระดับปานกลางมากที่สุดในเรื่องรู้สึกว่ามีความจำดีขึ้น ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.32 รองลงมา คือ มีกล้ามเนื้อที่แข็งแรงขึ้น ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.30 นอกจากนี้ผู้ต้องขังมีระดับมากในเรื่องมีการใช้เหตุผลใน

การไต่ร่ตรองเรื่องราวต่าง ๆ มากขึ้น และสามารถจับใจความสำคัญเรื่องราวต่าง ๆ ที่เรียนรู้ได้ดีขึ้น ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.63 และ 2.43 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.6)

4. สรุปผลของกิจกรรมต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังทั้ง 3 ด้าน

ตารางที่ 4.7

สรุปผลของกิจกรรมต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิต ของผู้ต้องขังทั้ง 3 ด้าน

คุณภาพชีวิต	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	การ แปลผล
ด้านจิตใจ/อารมณ์	2.39	0.355	มาก
ด้านร่างกาย	2.33	0.418	ปานกลาง
ด้านสติปัญญา	2.27	0.404	ปานกลาง
รวม	2.33	0.307	ปานกลาง

กิจกรรมที่ผู้ต้องขังเป็นสมาชิกช่วยสร้างเสริมคุณภาพชีวิตโดยรวม 3 ด้านในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.33 โดยมีผลต่อการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ/อารมณ์ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 2.39 รองลงมา คือ มีผลต่อการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.33 และด้านสติปัญญา มีค่าเฉลี่ย 2.27 (ตารางที่ 4.7)

ส่วนที่ 4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับผลของกิจกรรมต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง

การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพก่อนต้องโทษ จำนวนครั้งที่ต้องโทษ ระยะเวลาต้องโทษ กับระดับการสร้างเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ /อารมณ์ และด้านสติปัญญา โดยกำหนดเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล หากมีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 0.15 ขึ้นไป ให้ถือว่ามีความแตกต่าง ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบปรากฏ ดังนี้

1. อายุของผู้ต้องขังกับผลของกิจกรรมต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง

ตารางที่ 4.8
อายุของผู้ต้องขังกับผลของกิจกรรมต่อระดับ
การสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง

คุณภาพชีวิต	ไม่เกิน 35 ปี (n = 33)		ไม่เกิน 35 ปี (n = 33)		ความ แตกต่างของ ค่าเฉลี่ย
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	
ด้านร่างกาย	2.31	0.306	2.35	0.259	0.04
ด้านจิตใจ/อารมณ์	2.36	0.286	2.43	0.424	0.07
ด้านสติปัญญา	2.32	0.337	2.20	0.471	0.12
คุณภาพชีวิตโดยรวม 3 ด้าน	2.33	0.256	2.33	0.364	0.00

เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างของผู้ต้องขังมีอายุที่แตกต่างกันเพื่อความสะดวกในการศึกษาจึงได้จัดกลุ่มผู้ต้องขังออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มผู้ต้องขังที่มีอายุไม่เกิน 35 ปี และกลุ่มที่มีอายุมากกว่า 35 ปี

ผู้ต้องขังที่มีอายุไม่เกิน 35 ปี และผู้ต้องขังที่มีอายุมากกว่า 35 ปี เห็นว่ากิจกรรมที่ตนเป็นสมาชิกส่งผลต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตโดยรวม 3 ด้าน และแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน (ตารางที่ 4.8)

2. ระดับการศึกษาของผู้ต้องขังกับผลของกิจกรรมต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง

ตารางที่ 4.9
ระดับการศึกษาของผู้ต้องขังกับผลของกิจกรรมต่อระดับ
การสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง

คุณภาพชีวิต	ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น (n = 23)		มัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไป (n = 37)		ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	
ด้านร่างกาย	2.23	0.307	2.39	0.169	0.16*
ด้านจิตใจ/อารมณ์	2.37	0.326	2.41	0.375	0.04
ด้านสติปัญญา	2.19	0.385	2.32	0.413	0.13
คุณภาพชีวิตโดยรวม 3 ด้าน	2.27	0.280	2.37	0.319	0.10

*มีความแตกต่างกันของค่าเฉลี่ย

ในการศึกษาระดับการศึกษาของผู้ต้องขังกับผลของกิจกรรมต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังครั้งนี้ได้จัดกลุ่มผู้ต้องขังออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ต้องขังที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 23 ตัวอย่าง และกลุ่มผู้ต้องขังที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไป จำนวน 37 ตัวอย่าง

กลุ่มผู้ต้องขังที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น และกลุ่มผู้ต้องขังที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไป มีความคิดเห็นต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง ภายหลังจากได้ปฏิบัติกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตโดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความแตกต่างกัน ด้านร่างกาย โดยกลุ่มผู้ต้องขังกลุ่มที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 2.39 มากกว่ากลุ่มที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็น เท่ากับ 2.23 (ตารางที่ 4.9)

3. สถานภาพสมรสของผู้ต้องขังกับผลของกิจกรรมต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง

ตารางที่ 4.10

สถานภาพสมรสของผู้ต้องขังกับผลของกิจกรรมต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง

คุณภาพชีวิต	โสด/หย่า/แยกกันอยู่ (n = 40)		สมรส (n = 20)		ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	
ด้านร่างกาย	2.29	0.446	2.40	0.358	0.11
ด้านจิตใจ/อารมณ์	2.37	0.337	2.45	0.391	0.08
ด้านสติปัญญา	2.23	0.422	2.36	0.359	0.13
คุณภาพชีวิตโดยรวม 3 ด้าน	2.30	0.302	2.40	0.313	0.10

เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างของผู้ต้องขังที่มีสถานภาพหย่าร้างและแยกกันอยู่มีจำนวนน้อยจึงได้จัดกลุ่มตัวอย่างใหม่ เป็น 2 กลุ่มคือผู้ต้องขังที่มีสถานภาพโสด/หย่าร้าง/แยกกันอยู่ และกลุ่มผู้ต้องขังที่สมรสแล้ว

ผู้ต้องขังที่มีสถานภาพโสด/หย่าร้าง/แยกกันอยู่ และกลุ่มผู้ต้องขังที่สมรสแล้วมีความคิดเห็นต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังทั้งโดยรวม 3 ด้าน ไม่แตกต่างกัน (ตารางที่ 4.10)

4. อาชีพก่อนต้องโทษของผู้ต้องขังกับผลของกิจกรรมต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง

ตารางที่ 4.11

อาชีพก่อนต้องโทษของผู้ต้องขังกับผลของกิจกรรมต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง

คุณภาพชีวิต	รับจ้างทั่วไป (n = 36)		ลูกจ้าง/พนักงาน องค์กร (n = 24)		ความแตกต่างของ ค่าเฉลี่ย
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	
ด้านจิตใจ/อารมณ์	2.28	0.323	2.57	0.330	0.30*
ด้านสติปัญญา	2.16	0.384	2.44	0.379	0.29*
ด้านร่างกาย	2.24	0.469	2.45	0.293	0.21*
คุณภาพชีวิตโดยรวม 3 ด้าน	2.22	0.279	2.49	0.281	0.26*

*มีความแตกต่างกันของค่าเฉลี่ย

ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ได้จัดกลุ่มอาชีพของผู้ต้องขังออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มผู้ต้องขังที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป และกลุ่มผู้ต้องขังที่มีอาชีพเป็นลูกจ้าง/พนักงานในองค์กร

ผู้ต้องขังที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป และกลุ่มผู้ต้องขังที่มีอาชีพเป็นลูกจ้าง/พนักงานในองค์กรมีความคิดเห็นต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังโดยรวม 3 ด้าน มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ย 0.26 และเมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 3 ด้าน กลุ่มผู้ต้องขังเป็นลูกจ้างและพนักงานในองค์กรมีค่าเฉลี่ยสูงกว่า โดยมีค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ย สูงสุดในด้านจิตใจและอารมณ์ มีความแตกต่างเท่ากับ 0.30 รองลงมาคือด้านสติปัญญา มีความแตกต่างเท่ากับ 0.29 และด้านร่างกายเป็นด้านที่มีความแตกต่างกันของค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเท่ากับ 0.21 (ตารางที่ 4.11)

5. จำนวนครั้งที่ต้องโทษของผู้ต้องขังกับผลของกิจกรรมต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง

ตารางที่ 4.12

จำนวนครั้งที่ต้องโทษของผู้ต้องขังกับผลของกิจกรรมต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง

คุณภาพชีวิต	1 ครั้ง (n = 41)		มากกว่า 1 ครั้ง (n = 19)		ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	
ด้านร่างกาย	2.33	0.299	2.33	0.612	0.00
ด้านจิตใจ/อารมณ์	2.44	0.350	2.30	0.356	0.14
ด้านสติปัญญา	2.35	0.374	2.09	0.416	0.26*
คุณภาพชีวิตโดยรวม 3 ด้าน	2.37	0.290	2.24	0.330	0.13

*มีความแตกต่างกันของค่าเฉลี่ย

ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ได้จัดผู้ต้องขังออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มผู้ต้องขังที่ต้องโทษเป็นครั้งแรก และกลุ่มผู้ต้องขังที่ต้องโทษมากกว่า 1 ครั้ง

ผู้ต้องขังที่ต้องโทษเป็นครั้งแรก และกลุ่มผู้ต้องขังที่ต้องโทษมากกว่า 1 ครั้งมีความคิดเห็นต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง โดยรวม 3 ด้าน ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความแตกต่างกันในด้านสติปัญญาโดยมีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.26 กล่าวคือ กลุ่มผู้ต้องขังที่ต้องโทษเป็นครั้งแรกมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าผู้ต้องขังที่ต้องโทษมากกว่า 1 ครั้ง (ตารางที่ 4.12)

6. กำหนดโทษของผู้ต้องขังกับผลของกิจกรรมต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง

ตารางที่ 4.13

กำหนดโทษของผู้ต้องขังกับผลของกิจกรรมต่อระดับ
การสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง

คุณภาพชีวิต	ไม่เกิน 5 ปี (n = 44)		มากกว่า 5 ปี (n = 16)		ความแตกต่างของ ค่าเฉลี่ย
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	
ด้านร่างกาย	2.35	0.429	2.26	0.391	0.09
ด้านจิตใจ/อารมณ์	2.36	0.345	2.49	0.373	0.13
ด้านสติปัญญา	2.28	0.397	2.26	0.437	0.02
คุณภาพชีวิตโดยรวม 3 ด้าน	2.33	0.292	2.34	0.354	0.01

ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ได้แบ่งกลุ่มผู้ต้องขังออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่มีกำหนดโทษไม่เกิน 5 ปี และกลุ่มที่มีกำหนดโทษมากกว่า 5 ปี

ผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษไม่เกิน 5 ปี และกลุ่มที่มีกำหนดโทษมากกว่า 5 ปี มีความคิดเห็นต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง ทั้งโดยรวม 3 ด้าน ไม่แตกต่างกัน (ตารางที่ 4.13)

7. สรุปการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับผลของกิจกรรมต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง

ตารางที่ 4.14

สรุปการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล
กับผลของกิจกรรมต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิต
ของผู้ต้องขัง

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความแตกต่าง ของค่าเฉลี่ย	ระดับความ แตกต่าง
<u>อายุ</u>					
ไม่เกิน 35 ปี	33	2.33	0.256	0.00	ไม่แตกต่าง
มากกว่า 35 ปี	27	2.33	0.364		
<u>ระดับการศึกษา</u>					
ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น	23	2.27	0.280	0.10	ไม่แตกต่าง
มัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไป	37	2.37	0.319		
<u>สถานภาพสมรส</u>					
โสด/หย่า/แยกกันอยู่	40	2.30	0.302	0.10	ไม่แตกต่าง
สมรส	20	2.40	0.313		
<u>อาชีพก่อนต้องโทษ</u>					
รับจ้างทั่วไป	36	2.22	0.279	0.26*	แตกต่าง
ลูกจ้าง/พนักงานองค์กร	24	2.49	0.281		
<u>จำนวนครั้งที่ต้องโทษ</u>					
1 ครั้ง	41	2.37	0.290	0.13	ไม่แตกต่าง
มากกว่า 1 ครั้ง	19	2.24	0.330		
<u>กำหนดโทษ</u>					
ไม่เกิน 5 ปี	44	2.33	0.292	0.01	ไม่แตกต่าง
มากกว่า 5 ปี	16	2.34	0.354		

*มีความแตกต่างกันของค่าเฉลี่ย

การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพก่อนต้องโทษ จำนวนครั้งที่ต้องโทษ กำหนดโทษ กับความคิดเห็นต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง 3 ด้าน พบว่า อาชีพก่อนต้องโทษ ที่แตกต่างกันมีผลทำให้ระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง มีความแตกต่างกัน โดยมีค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ย 0.26 โดยกลุ่มผู้ต้องขังที่มีอาชีพเป็นลูกจ้าง/พนักงานองค์กรมีค่าเฉลี่ย (ค่าเฉลี่ย 2.49) มีระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่สูงกว่า กลุ่มที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป (ค่าเฉลี่ย 2.22) ส่วนปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส จำนวนครั้งที่ต้องโทษ และกำหนดโทษ ที่แตกต่างกัน ไม่มีผลทำให้ผู้ต้องขังมีระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน (ตารางที่ 4.14)

ส่วนที่ 5 ความต่อเนื่องของการทำกิจกรรมกับผลต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง

การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างปัจจัยความต่อเนื่องของการทำกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิต (โยคะ โยเกรม ฟันฟุสภาพร่างกายและจิตใจ คาบาเรต์ เรือนจำเรือนธรรม และการศึกษาสำหรับผู้ไม่รู้หนังสือ/ศึกษาต่อ) ที่ทำเป็นประจำ/บ่อยครั้ง และทำนาน ๆ ครั้ง กับผลต่อระดับการสร้างเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจและอารมณ์ ด้านสติปัญญา โดยกำหนดเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย หากมีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 0.15 ขึ้นไป ให้ถือว่ามีความแตกต่าง และในส่วนของกิจกรรมที่ทำเป็นประจำ/บ่อยครั้ง นาน ๆ ครั้งและไม่เคย โดยกำหนดเปรียบเทียบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบปรากฏ ดังนี้

1. ความต่อเนื่องของการทำกิจกรรมโยคะกับผลต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง

ตารางที่ 4.15
ความต่อเนื่องของการทำกิจกรรมโยคะกับผลต่อระดับ
การสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง

คุณภาพชีวิต	ประจำ/บ่อยครั้ง (n = 40)		นาน ๆ ครั้ง (n = 5)		ไม่เคย (n = 2)		F	Sig. (2 tail)
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.		
ด้านร่างกาย	2.34	0.349	2.16	0.270	2.10	0.141	1.875	0.365
ด้านจิตใจ/อารมณ์	2.37	0.350	2.48	0.278	2.65	0.495	0.791	0.460
ด้านสติปัญญา	2.28	0.407	2.24	0.336	2.00	0.568	0.465	0.631
คุณภาพชีวิตโดยรวม 3 ด้าน	2.33	0.323	2.29	0.220	2.25	0.250	0.085	0.919

ความต่อเนื่องของการทำโยคะเป็นประจำ/บ่อยครั้ง นาน ๆ ครั้ง และการไม่เคยทำกิจกรรมของผู้ต้องขัง ไม่มีผลต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังโดยรวม และแยกพิจารณาเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน (ตารางที่ 4.15)

2. ความต่อเนื่องของการทำกิจกรรมโปรแกรมฯ กับผลต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง

ตารางที่ 4.16
ความต่อเนื่องการทำโปรแกรมฯ กับผลต่อระดับ
การสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง

คุณภาพชีวิต	ประจำ/บ่อยครั้ง (n = 10)		นาน ๆ ครั้ง (n = 4)		ความแตกต่างของ ค่าเฉลี่ย
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	
ด้านร่างกาย	2.58	0.686	2.30	0.258	0.28*
ด้านจิตใจ/อารมณ์	2.50	0.469	2.37	0.408	0.13
ด้านสติปัญญา	2.29	0.517	2.23	0.512	0.06
คุณภาพชีวิตโดยรวม 3 ด้าน	2.46	2.413	2.30	0.368	0.16*

*มีความแตกต่างกันของค่าเฉลี่ย

ความต่อเนื่องของการทำโปรแกรมฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ เป็นประจำ/บ่อยครั้ง และนาน ๆ ครั้งของผู้ต้องขัง มีผลต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังโดยรวมโดยมีความแตกต่างค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.16 และเมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีความแตกต่างกัน ด้านร่างกาย โดยมีความแตกต่างค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.28 (ตารางที่ 4.16)

3. ความต่อเนื่องของการทำกิจกรรมคาบาเรต์กับผลต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง

ตารางที่ 4.17

ความต่อเนื่องของการทำกิจกรรมคาบาเรต์กับผลต่อระดับ
การสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง

คุณภาพชีวิต	ประจำ/บ่อยครั้ง (n = 2)		นาน ๆ ครั้ง (n = 5)		ไม่เคย (n = 3)		F	Sig. (2 tail)
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.		
ด้านจิตใจ/อารมณ์	2.40	0.282	2.26	0.278	1.93	0.285	7.009	0.021*
ด้านร่างกาย	2.60	0.282	2.38	0.134	2.07	0.116	7.341	0.019*
ด้านสติปัญญา	2.40	0.424	2.36	0.297	1.87	0.322	2.546	0.148
คุณภาพชีวิตโดยรวม 3 ด้าน	2.46	0.330	2.44	0.130	1.96	0.139	8.295	0.014*

*มีความแตกต่างกันของค่าเฉลี่ย

ความต่อเนื่องของการทำกิจกรรมคาบาเรต์เป็นประจำ/บ่อยครั้ง นาน ๆ ครั้ง และการไม่เคย ทำกิจกรรมคาบาเรต์ของผู้ต้องขัง มีผลต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง โดยรวม 3 ด้าน (Sig. 2 tail = 0.014) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านพบความแตกต่างกันด้านจิตใจ/อารมณ์ (Sig. 2 tail = 0.021) และใน ด้านร่างกาย (Sig. 2 tail = 0.019) (ตารางที่ 4.17)

4. ความต่อเนื่องของการทำกิจกรรมเรื้อนจำเรื้อนธรรมกับผลต่อระดับการสร้างเสริม
คุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง

ตารางที่ 4.18

ความต่อเนื่องของการทำกิจกรรมเรื้อนจำเรื้อนธรรมกับผลต่อระดับ
การสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง

คุณภาพชีวิต	ประจำ/บ่อยครั้ง (n = 21)		นาน ๆ ครั้ง (n = 7)		ความ แตกต่างของ ค่าเฉลี่ย
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	
ด้านร่างกาย	2.44	0.532	2.34	0.586	0.10
ด้านจิตใจ/อารมณ์	2.54	0.336	2.49	0.371	0.05
ด้านสติปัญญา	2.36	0.409	2.34	0.591	0.02
คุณภาพชีวิตโดยรวม 3 ด้าน	2.45	0.281	2.39	0.476	0.06

ความต่อเนื่องของการทำกิจกรรมเรื้อนจำเรื้อนธรรมเป็นประจำ/บ่อยครั้ง และ
นาน ๆ ครั้งของผู้ต้องขัง ไม่มีผลต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังโดยรวม และ
แยกพิจารณาเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน (ตารางที่ 4.18)

5. ความต่อเนื่องของการทำกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้ไม่รู้หนังสือฯ กับผลต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง

ตารางที่ 4.19

ความต่อเนื่องของการทำกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้ไม่รู้หนังสือฯ
กับผลต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง

คุณภาพชีวิต	ประจำ/บ่อยครั้ง (n = 5)		นาน ๆ ครั้ง (n = 4)		ความแตกต่างของ ค่าเฉลี่ย
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	
ด้านร่างกาย	2.18	0.526	2.25	0.379	0.07
ด้านจิตใจ/อารมณ์	2.24	0.114	2.30	0.294	0.06
ด้านสติปัญญา	2.12	0.540	2.10	0.638	0.02
คุณภาพชีวิตโดยรวม 3 ด้าน	2.18	0.347	2.21	0.410	0.03

ความต่อเนื่องของการทำกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้ไม่รู้หนังสือฯ เป็นประจำ/บ่อยครั้ง และนาน ๆ ครั้ง ไม่มีผลต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังโดยรวมและแยกพิจารณาเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน (ตารางที่ 4.19)

6. สรุปความต่อเนื่องของการทำกิจกรรมกับผลต่อระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิต
ของผู้ต้องขัง

ตารางที่ 4.20

สรุปความต่อเนื่องของการทำกิจกรรมกับผลต่อระดับ
การสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความแตกต่าง ของค่าเฉลี่ย	ระดับความ แตกต่าง
<u>โยคะ</u>					
เป็นประจำ/บ่อยครั้ง	40	2.33	0.323	Sig. (2 tail) = 0.919	ไม่แตกต่าง
ทำนาน ๆ ครั้ง	5	2.29	0.220		
ไม่เคย	2	2.25	0.250		
<u>โปรแกรมฟื้นฟูสภาพร่างกาย</u>					
เป็นประจำ	10	2.46	2.413	0.16	แตกต่าง
นาน ๆ ครั้ง	4	2.30	0.368		
<u>คาบาเรต์</u>					
เป็นประจำ/บ่อยครั้ง	2	2.46	0.330	Sig. (2 tail) = 0.014	แตกต่าง
นาน ๆ ครั้ง	5	2.44	0.130		
ไม่เคย	3	1.96	8.295		
<u>เรือนจำเรือนธรรม</u>					
เป็นประจำ/บ่อยครั้ง	21	2.45	0.281	0.06	ไม่แตกต่าง
นาน ๆ ครั้ง	7	2.39	2.476		
<u>การศึกษาของผู้ไม่รู้หนังสือ</u>					
เป็นประจำ/บ่อยครั้ง	5	2.18	0.347	0.03	ไม่แตกต่าง
นาน ๆ ครั้ง	4	2.21	0.410		

*มีความแตกต่างกันของค่าเฉลี่ย

ความต่อเนื่องของการทำกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิต (โยคะ โปรแกรมฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ คาบาเรต์ เรือนจำเรือนธรรม และการศึกษาสำหรับผู้ไม่รู้หนังสือ/ศึกษาต่อ) ที่ทำเป็นประจำ/บ่อยครั้ง ทำนาน ๆ ครั้ง และไม่เคยทำ กับผลต่อระดับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจและอารมณ์ ด้านสติปัญญา พบว่าความต่อเนื่องของการทำกิจกรรมโปรแกรมฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ การทำกิจกรรมคาบาเรต์ที่แตกต่างกันมีผลทำให้ผู้ต้องขังมีระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแตกต่างกันโดยมีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.16 และ Sig. (2 tail) เท่ากับ 0.014 ตามลำดับ ส่วนปัจจัยด้านความต่อเนื่องที่แตกต่างกันของการทำกิจกรรมโยคะ เรือนจำเรือนธรรม และการศึกษาต่อของผู้ไม่รู้หนังสือ/ผู้ศึกษาต่อ ไม่มีผลทำให้ผู้ต้องขังมีระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน (ตารางที่ 4.20)

ส่วนที่ 6 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกิจกรรมเพื่อการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง

จากการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามปลายเปิดเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกิจกรรมเพื่อการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง ประกอบด้วยข้อคำถาม 3 ข้อ ข้อที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ผู้ต้องขังต้องการให้ทัณฑสถานฯ จัดขึ้น ข้อที่ 2 เป็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังทั้ง 5 กิจกรรม และข้อที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับแนวทางการในการดำเนินชีวิตเมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษไปแล้ว ปรากฏผลดังนี้

1. ผู้ต้องขัง 58 คน จาก 60 คน (ร้อยละ 96.6) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับกิจกรรมที่ทัณฑสถานฯ ควรจัดเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง ดังนี้

1.1 ควรจัดแข่งขันกีฬาและออกกำลังกาย เพื่อช่วยให้สุขภาพร่างกายแข็งแรง ผ่อนคลายความเครียด และเสริมสร้างความสามัคคีในหมู่ผู้ต้องขัง ส่งผลให้รู้แพ้ รู้ชนะ รู้ภัย (39 คน)

1.2 ฝึกสอนวิชาชีพ จัดฝึกอบรมอาชีพระยะสั้น เช่น งานช่างฝีมือ ทำอาหาร ตัดเย็บเสื้อผ้า ช่วยให้สามารถนำไปประกอบอาชีพมีรายได้เลี้ยงตนเองภายหลังจากพ้นโทษไปแล้ว และป้องกันไม่ให้ผู้ต้องขังกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก (28 คน)

1.3 จัดให้มีการพบญาติบ่อยครั้ง เพื่อได้รับความรักความอบอุ่นจากคนในครอบครัว มีความใกล้ชิดกับครอบครัวส่งผลให้มีสุขภาพจิตดีขึ้น ได้รับกำลังใจที่ดีช่วยให้มีกำลังใจในการดำเนินชีวิตมากยิ่งขึ้น (25 คน)

1.4 จัดกิจกรรมบันเทิง เช่น ดูหนัง ฟังเพลง เล่นดนตรี ร้องคาราโอเกะ เพื่อช่วยผ่อนคลายความเครียด สร้างความบันเทิงให้กับจิตใจ และส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (23 คน)

1.5 สอนงานศิลปะ งานอดิเรก เช่น เลี้ยงปลา วาดรูป งานประดิษฐ์ ทำให้ผู้ต้องขังได้แสดงออกถึงความสามารถ ทำให้จิตใจเยือกเย็นมีความอดทน มีความคิดสร้างสรรค์ และสามารถนำไปประกอบอาชีพมีรายได้เลี้ยงตนเองภายหลังพ้นโทษ (จำนวน 11 คน)

1.6 กิจกรรมด้านการศึกษา เช่น สอนคอมพิวเตอร์ มีห้องสมุด เพื่อช่วยให้ผู้ต้องขังมีความรู้มากขึ้น (3 คน)

2. ผู้ต้องขัง 52 คน จาก 60 คน (ร้อยละ 86.6) ได้แสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง ทั้ง 5 กิจกรรม ดังนี้

2.1 กิจกรรมโยคะ ทำให้ร่างกายแข็งแรง สุขภาพดี จิตใจสงบ และทัศนสถานฯ ควรหาวิทยากรผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกมาถ่ายทอดความรู้เพิ่มเติม (43 คน)

2.2 โปรแกรมฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจของผู้ต้องขังป่วยใน/ผู้สูงอายุ ควรเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้ร่วมแสดงความคิดเห็น เสริมสร้างสภาพจิตใจให้ผู้เจ็บป่วย เพื่อลดอาการซึมเศร้า (10 คน)

2.3 คาบาเรต์ เป็นกิจกรรมที่ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดให้แก่ผู้ต้องขัง และเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ดังนั้นควรที่สนับสนุนให้มีอุปกรณ์ประกอบการแสดงให้มากขึ้น รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การแสดงกับทัศนสถานอื่น ๆ (10 คน)

2.4 เรือนจำเรือนธรรม เป็นกิจกรรมที่ดีเนื่องจากช่วยให้ผู้ต้องขังมีจิตใจที่สงบ มีสมาธิช่วยผ่อนคลายความตึงเครียด และควรมีวิทยากรจากภายนอกหรือพระสงฆ์มาบรรยายด้านศาสนาให้มากขึ้น (22 คน)

2.5 การศึกษาสำหรับผู้ไม่รู้หนังสือ หรือผู้ต้องการศึกษาต่อ เป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์เนื่องจากช่วยให้ผู้ต้องขังสามารถอ่านออกเขียนได้ และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ แต่ควรเพิ่มเนื้อหาการเรียนให้มีความหลากหลายมากขึ้น (13 คน)

3. ผู้ต้องขัง 54 คน จาก 60 คน (ร้อยละ 90.0) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการปฏิบัติตนภายหลังพ้นโทษ ดังนี้

3.1 เมื่อพ้นโทษไปแล้วจะประกอบอาชีพที่สุจริต หางานทำที่มั่นคงและใช้ชีวิตอย่างพอเพียง (42 คน)

- 3.2 ไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เลือคบเพื่อนที่ดี ไม่กลับไปอยู่แหล่งที่อยู่เดิม (32 คน)
- 3.3 กลับไปอยู่กับครอบครัว และให้เวลากับครอบครัวมากขึ้น (21 คน)
- 3.4 ปฏิบัติตนให้อยู่ในกฎและระเบียบของสังคม ไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก (7 คน)
- 3.5 ศึกษาต่อ (1 คน)

การอภิปรายผลการศึกษา

จากผลการศึกษาเรื่อง “การสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังในทัณฑสถานบำบัดพิเศษจังหวัดปทุมธานี” พบว่า ระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตทั้ง 3 ด้านของผู้ต้องขัง ได้แก่ ด้านร่างกาย จิตใจ/อารมณ์ และสติปัญญา อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.33 และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดของแต่ละด้าน พบประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1. ระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตโดยรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับปานกลางโดยด้านจิตใจ/อารมณ์มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.39 รองลงมา ได้แก่ ด้านร่างกายและด้านสติปัญญา ตามลำดับการที่ผู้ต้องขังมีระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ/อารมณ์มากที่สุด แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมทั้ง 5 กิจกรรมที่มีขึ้นเพื่อการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ/อารมณ์ประสบความสำเร็จอย่างมากที่ทำให้ผู้ต้องขังซึ่งเป็นผู้ต้องถูกจองจำขาดอิสรภาพและต้องอยู่ภายใต้กฎ ระเบียบวินัยที่เข้มงวดของทัณฑสถานฯ มีจิตใจและอารมณ์ที่ดีขึ้นอยู่ในระดับมาก โดยจากข้อคำถามทั้งหมด 10 ข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากถึง 7 ข้อ อาทิ เชื่อมั่นว่าจะไม่กลับมากระทำผิดอีก มีค่าเฉลี่ยถึง 2.70 มีจิตใจที่สงบเยือกเย็นมากขึ้น ค่าเฉลี่ย 2.58 มีจิตใจ/อารมณ์เข้มแข็งมากขึ้น ค่าเฉลี่ย 2.55 มีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่นมากขึ้น ร้อยละ 2.37 เป็นต้น

จากผลการศึกษาที่ปรากฏผลออกมาว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดในเรื่องระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตในด้านจิตใจ/อารมณ์ คือ เชื่อมั่นว่าภายหลังพ้นโทษจะไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักปฏิรูประบายนิยม (Positive School of Criminology) กล่าวคือ มนุษย์ทุกคนเป็นคนดีแต่ถูกบีบคั้นจากสภาวะภายนอกส่งผลให้กระทำผิด ดังนั้นเมื่อได้รับโทษตามกฎหมายแล้ว ผู้ต้องขังส่วนมากจึงต้องการกลับตนเป็นคนดีไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก สอดคล้อง กับผลการศึกษาของไพฑูริย์ วิเศษศิริ (2545, น. บทคัดย่อ) คือ ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีปัญหาและความต้องการด้านความคาดหวังในอนาคตมากที่สุด คือ ต้องการที่จะปฏิบัติตนให้

ถูกต้องตามกฎหมายและทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ รองลงมา คือ ปัญหาและความต้องการด้านการฝึกวิชาชีพเพื่อนำวิชาชีพที่ได้ไปใช้ภายหลังพ้นโทษซึ่งมีความสอดคล้องกับความคาดหวังในอนาคต คือ ต้องการให้สังคมยอมรับและให้โอกาสในการประกอบอาชีพสุจริต อีกทั้งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่ได้จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบกิจกรรม คือ จิรา สง่าพันธ์ ได้กล่าวว่า

การจัดทำกิจกรรมในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ต้องขังป่วยใน/ผู้สูงอายุมีความรู้ความเข้าใจในการสร้างเสริมสุขภาพของตนเอง เข้าใจในอาการของโรคที่เป็นอยู่สามารถดูแลปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง คลายความวิตกกังวลที่อาจจะเกิดขึ้น ซึ่งช่วยให้มีจิตใจที่เข้มแข็งพร้อมจะต่อสู้กับโรคที่ตนเองเป็นอยู่ โดยมุ่งหวังว่าการฟื้นฟูดังกล่าวจะช่วยให้ผู้ต้องขังป่วยใน/ผู้สูงอายุมีสุขภาพร่างกายและสุขภาพจิตที่ดีสามารถดำรงชีวิตอยู่ในทัณฑสถานฯ ได้อย่างปกติ และมีความพร้อมในการรับการพัฒนา ฟื้นฟูในด้านต่าง ๆ ต่อไป

แต่ทั้งนี้ผลการศึกษาที่ได้เน้นขัดแย้งกับ ประดับดวง ดุลยปฏิวน ศรีสวาสดี (2548, น. 48) กล่าวว่า ความเจ็บปวดที่ผู้ต้องขังได้รับอันเนื่องมาจากการถูกจำกัดในด้านต่าง ๆ คือ การถูกจำกัดเสรีภาพ ถูกจำกัดด้านเครื่องอุปโภคบริโภคและบริการ ถูกจำกัดด้านความสัมพันธ์ทางเพศ ถูกจำกัดด้านอิสรภาพและถูกจำกัดด้านความปลอดภัย มิใช่จะเป็นความเจ็บปวดทางด้านร่างกายเท่านั้นแต่ความเจ็บปวดที่สำคัญ คือ ความกดดัน ซึ่งส่งผลให้ผู้ต้องขังเกิดความรู้สึกไม่สบายใจ วิตกกังวล เกิดความเครียด และมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนไปในทางลบให้สอดคล้องไปกับข้อจำกัดต่าง ๆ ของเรือนจำ

2. ความเชื่อมั่นว่าภายหลังพ้นโทษจะไม่กลับมากระทำผิดซ้ำอีก อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงถึง 2.70 ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยสูงสุดของระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตในด้านจิตใจ/อารมณ์ และเป็นค่าสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับค่าสูงสุดของระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตในด้านร่างกาย และสติปัญญาอีกด้วย จึงมีประเด็นที่น่าสนใจ คือ การที่ผู้ต้องขังที่ตอบแบบสอบถาม 59 คน มีความเชื่อมั่นว่าภายหลังพ้นโทษจะไม่กลับมากระทำผิดซ้ำอีกในระดับมากและปานกลาง สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จของกิจกรรมทั้ง 5 ที่มีขึ้นเพื่อสร้างเสริมสุขภาพชีวิตในด้านร่างกาย จิตใจ/อารมณ์ และสติปัญญา เนื่องจากการที่บุคคลจะมีความเชื่อมั่นในระดับนี้ได้ย่อมต้องเป็นผู้มีร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาอยู่ในระดับดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดตามหลักไตรสิกขาในการพัฒนามนุษย์ของพระธรรมปิฎก (2536, น. 44) ที่กล่าวว่า กระบวนการพัฒนา

มนุษย์ตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา จะต้องมีความประสานและเชื่อมโยงกัน ถ้าอย่างใดอย่างหนึ่งบกพร่องไปจะส่งผลให้กระบวนการพัฒนาในด้าน ๆ อื่นไม่ได้ผลที่ดี

นอกจากนี้การที่ผู้ต้องขังมีความเชื่อมั่นว่าภายหลังพ้นโทษจะไม่กลับมาก่อทำผิดซ้ำ ยังสอดคล้องกับภารกิจหลักของกรมราชทัณฑ์ ที่มีภารกิจเกี่ยวกับการควบคุม แก้ไขพฤติกรรมผู้ต้องขัง โดยมุ่งเป็นองค์กรพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นพลเมืองดี มีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี ไม่หวนกลับมากระทำผิดซ้ำอีก

แต่พบว่าระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ/อารมณ์ที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก 4 อันดับแรก คือ เชื่อมั่นว่าภายหลังพ้นโทษจะไม่กลับมาก่อทำผิดซ้ำ จิตใจสงบ เยือกเย็นมากขึ้น มีจิตใจ/อารมณ์เข้มแข็งมากขึ้น และมีความเชื่อมั่นว่าจะแก้ปัญหาที่เข้ามาในชีวิตได้ด้วยตนเองนั้น มีผู้ตอบว่ามีระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมากและปานกลาง 59 คน และมีเพียง 1 คน เท่านั้น ที่มีระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตทั้ง 4 ข้อ อยู่ในระดับน้อย ซึ่งจากการตรวจสอบแบบสอบถามทั้งหมดอีกครั้ง พบว่า ผู้ที่ตอบแบบสอบถามเป็นคนคนเดียวกัน และเมื่อพิจารณาคำตอบจากแบบสอบถามทุกข้อมีประเด็นที่น่าสนใจ คือ ผู้ต้องขังเป็นผู้ที่กำลังก้าวสู่วัยชราและเป็นผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุมากที่สุด คือ 52 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา และมีอาชีพรับจ้างทั่วไป สถานภาพสมรส คือ หย่า/แยกกันอยู่ การต้องโทษครั้งนี้เป็นการต้องโทษในครั้งแรก มีกำหนดโทษ 5 ปี และเมื่อมีปัญหาคือเขาไม่สนิท ไม่ไว้ใจ และไม่ปรึกษาใคร

จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การที่เขาเป็นคนเดียวที่ตอบคำถามทั้ง 4 ข้ออยู่ในระดับน้อยนั้นอาจเกิดจากการที่เขา กำลังก้าวเข้าสู่วัยชราจึงมีความต้องการผู้ดูแลเอาใจใส่ รวมทั้งความรักและความอบอุ่นจากคนในครอบครัว แต่เนื่องจากสภาพครอบครัวที่ไม่อบอุ่น และเป็นผู้ค่อนข้างเก็บความรู้สึก เห็นได้จากเมื่อมีปัญหาเขาจะไม่ปรึกษาใคร รวมทั้งการต้องเข้ามาใช้ชีวิตที่ปราศจากอิสรภาพในเรือนจำ และต้องอยู่ภายใต้กฎ ระเบียบที่เคร่งครัด จึงส่งผลให้เกิดความรู้สึกโดดเดี่ยว อ้างว้าง และขาดความเชื่อมั่นในการกลับไปใช้ชีวิตภายนอกเรือนจำ รวมทั้ง เป็นการต้องโทษครั้งแรกและมีกำหนดโทษที่มากทำให้อาจยังไม่สามารถปรับตัวได้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ทั้งนี้จากจากข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีการควบคุมทางสังคม (Social Control Theory) เทรวิส เฮร์สไซ (อ้างถึงใน ฅนภัสสร บุญเพ็ง, 2549, น. 45) เชื่อว่าบุคคลทุกคนมีศักยภาพในการละเมิดกฎหมายแต่การที่บุคคลสามารถควบคุมตนเองได้ เพราะเกิดจากการกระทำผิดของตนจะทำลายความสัมพันธ์ในครอบครัวซึ่งหากบุคคลมีความผูกพันต่อครอบครัว เพื่อน โรงเรียน หรือบรรทัดฐานต่อสังคมน้อยจะทำให้มีแนวโน้มใน

การกระทำผิด ซึ่งในกรณีนี้การที่ผู้ต้องขังมีความเชื่อมั่นว่าภายหลังพ้นโทษจะไม่กลับมาก่อการกระทำผิดซ้ำอีกมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยนั้นอาจเกิดจากผู้ต้องขังมีความผูกพันต่อครอบครัวน้อยเนื่องจากการหย่าร้าง ขาดความอบอุ่นจากคนในครอบครัว ขาดที่ปรึกษาเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งไม่มีความไว้วางใจใครจึงส่งผลให้ขาดสิ่งที่จะยึดเหนี่ยวจิตใจให้ไม่กลับมาก่อการกระทำผิดซ้ำอีก

3. ระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตในด้านร่างกายเรื่องความสามารถในการดูแลสุขภาพของตนเองให้แข็งแรงมากขึ้นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงถึง 2.55 ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ในเรื่องการส่งเสริมสุขภาพของผู้ต้องขังในทัณฑสถานฯ ที่มุ่งเน้นการสร้างเสริมสุขภาพหรือการ “สร้าง” สุขภาพมากกว่าการ “ซ่อม” สุขภาพที่เกิดจากการเจ็บป่วย ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ต้องขังมีความตื่นตัว ในเรื่องสุขภาพ สามารถดูแลสุขภาพได้อย่างเหมาะสมซึ่งจะส่งผลให้การเจ็บป่วยลดลง มีคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้น โดยจัดให้มีกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ กิจกรรมการส่งเสริมความรู้เรื่องสุขภาพ กิจกรรมกีฬา กิจกรรมโปรแกรมฟื้นฟูสุขภาพร่างกายและจิตใจ เป็นต้น อีกทั้งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความต่อเนื่องการทำโปรแกรมฟื้นฟูสุขภาพร่างกายและจิตใจ กับระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังซึ่งผู้ต้องขังที่ทำโปรแกรมฯ ดังกล่าวเป็นประจำ/บ่อยครั้ง มีระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตในด้านร่างกายสูงกว่าด้านอื่น ๆ คือ มีค่าเฉลี่ยที่ 2.58 และเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ที่กิจกรรมนาน ๆ ครั้ง มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยถึง 0.28 (ตารางที่ 4.16) แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมดังกล่าวสามารถสร้างเสริมสุขภาพร่างกายของผู้ต้องขังได้และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ในเรื่องการส่งเสริมสุขภาพของผู้ต้องขังในทัณฑสถานฯ อย่างมาก

4. จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างปัจจัยความต่อเนื่องการทำกิจกรรมคาบาเรต์กับระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง แสดงให้เห็นว่า ผู้ต้องขังที่ทำกิจกรรมดังกล่าวเป็นประจำ/บ่อยครั้ง นาน ๆ ครั้ง และ ไม่เคย มีระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกันโดยผู้ต้องขังที่ทำกิจกรรมคาบาเรต์เป็นประจำ/บ่อยครั้งจะมีระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตมากกว่าผู้ที่ทำกิจกรรมนาน ๆ ครั้งและไม่เคยในทุกด้านทั้งด้านร่างกาย จิตใจ/อารมณ์ และสติปัญญา อาทิ ผู้ต้องขังที่ทำกิจกรรมเป็นประจำ/บ่อยครั้งมีระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตในด้านจิตใจ/อารมณ์มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยที่ 2.40 รองลงมาคือผู้ที่ทำกิจกรรมนาน ๆ ครั้ง ค่าเฉลี่ย 2.38 และผู้ที่ไม่เคยทำกิจกรรมมีค่าเฉลี่ย 2.07 เป็นต้น

5. ความแตกต่างระหว่างจำนวนครั้งที่ต้องโทษกับระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ต้องขังที่ต้องโทษเป็นครั้งแรก และกลุ่มที่ต้องโทษมากกว่า 1 ครั้ง พบว่า ระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตโดยรวมทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านร่างกาย จิตใจ/อารมณ์ และ

สติปัญญาไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีความแตกต่างระหว่างของค่าเฉลี่ยระหว่างผู้ต้องขังทั้ง 2 กลุ่ม คือ ผู้ต้องขังที่ต้องโทษครั้งแรกมีค่าเฉลี่ยของระดับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตด้านสติปัญญามากกว่ากลุ่มผู้ต้องขังที่ต้องโทษมากกว่า 1 ครั้ง คือ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.26

เมื่อพิจารณาในรายละเอียด เห็นได้ว่า การที่ผู้ต้องขังต้องโทษมากครั้งและแม้ว่าในทุกครั้งจะได้รับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตด้านสติปัญญาไม่ส่งผลให้เขามีระดับคุณภาพชีวิตในด้านสติปัญญา มากกว่าผู้ที่ต้องโทษครั้งแรก ซึ่งจากความรู้ในเรื่องโทษของยาบ้า สถาบันพัฒนากรมราชทัณฑ์ (2536 อ้างถึงใน จิรา สง่าพันธ์, 2549, น. 15) กล่าวว่า การที่ผู้ต้องขังเสพยาเสพติดมาเป็นเวลานานโดยเฉพาะยาบ้าจะทำให้สมองถูกทำลายทำให้สมองและร่างกายถูกกระตุ้นอยู่เสมอในที่สุดจะส่งผลให้สุขภาพ ทรวดโถมทั้งร่างกายและจิตใจรวมทั้งทำให้เกิดอาการประสาทหลอนถึงกับเป็นอันตรายถึงชีวิต